

RŪPINTOJĒLIS

Nr. 11

1979 spalis

TURINYS NR. 11

<i>Jonas Paulius II.</i> Iš enciklikos „Redemptor hominis”.....	435
[Vysk. Liudvikas Povilonis <i>MIC</i>]. Kas mums yra Kristus.....	441
<i>Diemed līs</i> [Angelina Mocevi i t]. R pintoj lil.....	443
<i>Žakas Maritenas</i> . Pažanga dviem priešingomis kryptimis.....	444
ASMENYB S UGDYMAS	
<i>K.</i> [Felicija Kasputyt]. Žmogaus didyb s aspektai.....	448
<i>K.A.M.</i> [kun. Aleksandras Markaitis <i>SJ</i>]. De mysterio Mariae (Marijos paslaptis).....	450
ISTORIJOS PUSLAPIAI	
<i>Ign.</i> [Kazimieras Šapalas]. Ateitinink s j dis nepriklausomoje Lietuvoje.....	458
KNYG PASAULYJE	
<i>Jurgis Damulis</i> . Religin atributika Justino Marcinkevi iaus knygoje „Gyvenimo švelnus prisiglaudimas”.....	467
<i>Loreta</i> [Loreta Užemeckait]. Išeinu.....	471
AKTUALIJOS	
<i>J. M-tas</i> [Kazimieras Šapalas]. Vilniaus universiteto 400 met jubiliejus.....	472
<i>J. M-tis</i> [Jonas Ambraziejus]. Po 40 met	476
Tikin i j teis ms ginti katalik komitetas.....	479
BAŽNY IA PASAULYJE	
[Edvardas Šiugžda]. Bažny ios pad tis socialistin se šalyse.....	480
GARBINGOS SUKAKTUV S	485

*R pintoj li, nepalik m s krašto,
R pintoj li, nepalik širdži .
Tu knygneš siuntei parnešt Lietuvai rašto,
Tu vaik mokei iš maldaknyg s lietuvišk raidži ...*

Jonas Paulius II

IŠ ENCIKLIKOS „REDEMPTOR HOMINIS“

1979 03 15 popiežius Jonas Paulius II išleido pirmą savo encikliką *Redemptor hominis*, kuri sulaukė plataus atgarsio visame pasaulyje. Joje nagrinėjami aktualūs klausimai, kurie dabar jaudina žmoniją, ir nurodoma kryptis, kurios laikysis popiežius savo pontifikato metu.

Ši spausdinamos enciklikos ištrauka, paskelbta lenkų laikraščio „Kierunki“ (1979, Nr. 12) publikacijoje.

ŽMOGAUS ATPIRK JAS J ZUS KRISTUS yra Visatos ir istorijos centras.

Jis kyla iš mūsų mintys ir mūsų širdis ši svarbi istorinė vėlybė, kuri gyvena Bažnyčia ir didelė visuotinė žmonijos šeima. Tai laikas, kai Dievas savo paslaptinguose planuose patikėjo man, tarsi mano mylimojo pirmtako Jono Pauliaus I visuotinam tarnystei Šv. Petro Sostei Romoje, tai laikas, kai artėjame prie 2000-ųjų metų. Dar sunku ši akimirka pasakyti, kiek šie metai žmonijos istorijoje, kiek artėjantis jubiliejus atskiriams žmonėms ir tautoms, šalims ir žemynams, Bažnyčiai, Dievo tautai, kuri nors netolygiai, jau išsiplėtė po visą Žemės rutulį, - tai bus didelio jubiliejaus metai.

Artėjame prie datos, kuri, atsižvelgiant į vairias patalpas (jei reikalauja chronologijos tikslumas), primins mums ir ypatingu būdu atnaujins pagrindinį tikėjimo tiesą, kuri savo Evangelijos pradžioje išreiškė šv. Jonas: *Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų, o kitoje vietoje:*

Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepažeis, bet turės jį gyvenimą (Jn 3,14).

<...> Bažnyčios mokymas privalo būti visiems visapusiškai atviras, kad visi žmonys galėtų jame rasti tuos neišmatuojamus Kristaus turtus, apie kuriuos kalba Tautų apaštalas. Toks atvirumas tiesiogiai susijęs su atskiro žmogaus savo vertės pajutimu, su sitikimu savo tiesa, - ta tiesa, apie kurią Kristus sakė, kad ji yra *ne mano, bet to, kuris yra mane siuntęs, Tavo*, - ir reiškia apaštališką arba misijinę Bažnyčios dinamiką. Kaip tik vardan šio dinamizmo Bažnyčia, išpažindama ir skelbdama tiesą, gautą iš Kristaus, tuo pat metu veda dialogą, kurį Paulius VI savo enciklikoje *Ecclesiam Suam* pavadino išganyto dialogu, žinodamas atskirus jo tarpsnius, kuriuose jis turi būti vedamas.

Pasaulio atpirkimas - tai sukreianti meilės paslaptis, kurioje tarsi iš naujo pasikartoja sukrimo paslaptis, kad ji galėtų tapti daugelio žmonių širdžių teismu amžiname viengimiamė Snuje. Kalvarijos kryžius, per kurį Jėzus Kristus, išrinktasis Juozapas iš Nazareto Snuo, „išeina“ iš pasaulio, kartu yra naujas atskleidimas amžinojo Tvo tvystės, kuri Jame vis priartėja prie žmonijos, prie kiekvieno žmogaus, apdovanodama ją Šventąja Dvasia.

<...> Žmogus negali gyventi be meilės. Žmogus pasilieka pats sau nesuprantama būtybė, jo gyvenimas praranda prasmę, jeigu jam neapsireikš Meilė, jeigu jis nesutiks su Meile, jeigu jos nepajus ir kokių nors būdų nepadarys sava, jeigu neras joje savos dalies. Ir būtent dėl to, kaip jau minėta, Kristus-Išganytojas *apsireišk žmogaus pilnatvę pačiam žmogui*. Tai, sakytume, žmogiškasis atpirkimo paslapties matas. Žmogus jame randa tikrą didybę, orumą ir žmogiškąjį vertę. Atpirkimo paslaptimi žmogus tampa naujai teisinamas, tarsi naujai paskelbiamas, sukuriamas iš naujo! *Nėra nei žydo, nei graiko, nei belaisvio, visi esate viena Jėzuje Kristuje*.

Žmogus, kuris nori save iki galo suprasti, remdamasis ne skubotais, daliniais, kartais paviršutiniškais savo asmenybės vertinimo kriterijais, privalo artintis prie Kristaus su savo nerimu, netikrumu, taip pat silpnumu ir nuodėmingumu, su savo gyvenimu ir mirtimi.

<...> Kokią vertę Krijo akyse turi turėti žmogus, jeigu užsitarnavo tokį galingą Atpirkį; jeigu Dievas *dav savo viengimį Snu*, kad jis, žmogus, nežūt, bet *turėtų amžiną gyvenimą*!

<...> Religijos laisvės deklaracija tikinamai rodo, kad Viešpats Jėzus Kristus ir apaštalai, skelbdami tiesą, kuri yra ne žmonių, bet Dievo - *mano mokslas ne mano, bet to, kuris yra mane siuntęs, Tvo*, - veikia visa savo dvasios jėga, kartu didžiai gerbdami žmogų, jo protą ir valią, sąžiną ir laisvę. Taip pats žmogaus vertingumas tampa to mokslo turiniu, reiškiama ne žodžiais, o pačiu žmogumi. Tai ypač atliepia aktualiuosius mūsų laikų reikalavimus.

Dažnai ne viskas, kur vienos sistemos ir atskiri žmonės mato ir propaguoja laisvę, yra tikroji žmogaus laisvė. Bažnyčia vardan savo dieviškosios misijos saugotą laisvę, kuri sąlygoja tikrą žmogaus asmenybės vertę.

Kiekvienos, taigi ir mūsų, epochos žmogus Jėzus Kristus sutinka su tais pačiais žodžiais: *Pažinkite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus*. Šiuose žodžiuose slypi pagrindinis reikalavimas sąžiningai paklusti tiesai, kaip tikros laisvės sąlygai. Kartu tai ir apsauga nuo bet kokios tariamos laisvės, nuo paviršutiniškai, ne sigilinus visą tiesą apie žmogų ir pasaulį, suprastos vienaprasmės laisvės. Kristus ir šiandien, po dviejų tūkstanti metų, stovi tarp mūsų kaip Tas, kuris neša žmogaus laisvę, paremtą tiesa, išvaduoją žmogų nuo to, kas tamsina laisvę riboja, menkina, laužo išpačių šaknį žmogaus sieloje, širdyje, sąžinėje. Kaip puikiai tai rodo ir šiandien patvirtina visi žmonės, kurie Kristaus dėka ir Kristuje pasiekę ir parodę tikrą laisvę netais atvejais, kai iš jų buvo atimta išorinė laisvė.

<...> J zus Kristus yra tikrasis Bažny ios kelias. Jis pats yra kelias *T vo namus*. Jis taip pat yra kelias kiekvien žmog . Tame kelyje, kuris eina nuo Kristaus žmog , kelyje, kuriame Kristus *vienijasi su kiekvienu žmogumi*. Bažny ios niekas negali sulaikyti. To reikalauja laikinoji ir amžinoji žmonijos gerov . Bažny ia, žvelgdama Krist , suvokdama t paslapt , kuri yra tikrasis Bažny ios gyvenimas, negali b ti neįautri tam, kas tarnauja tikrajai žmogaus gerovei, lygiai taip pat negali b ti abejinga tam, kas kelia jai gr sm . Vatikano II Susirinkimas daugeliu atvej išreišk pagrindin Bažny ios r pest d l to, kad gyvenimas žem je b t vertas žmogaus, kad visur jis daryt is vis žmoniškesnis. Tai paties Kristaus - gerojo vis Ganytojo - r pestis. Vardan to r pes io, kaip rašoma *Pastoracin je konstitucijoje*,

Bažny ia, kuri d l ypatingo savo uždavinio ir kompetencijos jokia b du negali b ti sutapatinama su politine bendruomene n siejama su jokia politine sistema, yra ir žmogaus asmenyb s transcendentin s prigimties ženklas bei vertinimas.

Taigi ia kalbama apie pilnutin žmog , jo tikr j didyb . Kalbama ne apie abstrakt , bet tikr , konkret , istorin žmog . Kalbama apie kiekvien , nes kiekvienas žmogus yra apgaubtas Atpirkimo paslapties, ir toje paslapyje amžiams sujungtas su Kristumi.

<...> Šiandieniam žmogui nuolat graso jo paties k riniai, jo rank darbo vaisiai, taip pat - net ir dar labiau - jo proto darbai, jo valios siekimai. Šios daugialyp s žmogaus valios vaisiai pernelyg greitai ir dažnai nenumatytu b du ne tiktai atimami iš to, kas juos suk r , bet ir dažniausiai iš dalies nukreipiami prieš pat žmog . ia slypi skaudžiausia visuotin s žmonijos egzistencijos drama pa iu pla iausiu ir kasdieniškiausiu mastu.

Technikos pažanga, tos technikos viešpatavimu pagr stas visuotin s civilizacijos kilimas reikalauja, kad proporcingai b t ugdoma moral ir etika. Tuo tarpu moral ir etika nuolat atsilieka. Toji nuostabi pažanga atskleidžia esminius žmogaus didyb s bruožus, kuri pradus jau pastebime suk rimo aprašyme *Pradžios knygoje*. Ta iau ia slypi daugiopas nerimas. Tas nerimas susij s su principiniu ir pagrindiniu dalyku: ar pažanga, kurios autorius ir k r jas yra žmogus, daro žmogaus gyvenim žem je *žmoniškesn*, labiau *vert žmogausl*. Be abejo, kad dažniausiai yra taip. Ta iau klausimas, kuris nuolat keliamas, susij s su esmingiausiu dalyku: ar žmog ta technikos pažanga daro geresn , dvasiškai brandesn , labiau jau iant savo žmogišk j vert , atsakomyb , labiau atsiv rus kitiems, labiau atjau iant vargstan ius, silpnesnius, labiau pasirengus liudyti Krist ir teikti pagalb visiems?

Tai klausimai, kuriuos krikš ionis turi kelti sau kaip tik d l to, kad J zus Kristus juos taip visapusiškai atskleid . Bet šiuos klausimus taip pat turi kelti visi žmon s, o ypa tie visuomen s sluoksniai, kurie itin veikliai dalyvauja visuotin s pažangos procese. Žvelgdami tuos procesus ir dalyvaudami juose, negalime per daug džiaugtis, negalime vienpusiškai

didžiūotis savo laimėjimais. Bet privalome labai sžiningai, objektyviai ir su moraliniais atsakomybės jausmu kelti pagrindinius klausimus, susijusius su žmogaus padtimi šiandien ir tolesnėje perspektyvoje. Ar visus ligšiolinius ir bsimus technikos laimėjimus lydi etin ir dvasin žmogaus pažanga? Ar j kontekste žmogus, kaip asmenyb, taip pat tobulėja ir kyla, ar smunka ir degraduoja? Ar tarp žmonių, *žmogaus pasaulyje*, kuris yra moralinio grio ir blogio buvein, persveria pirmasis? Ar visuomenėje, bendruomenėje, tarp tautų ir valstybių auga teisingumas, solidarumas, tarpusavio meilė, pagarba kiekvieno teisėms - tiek atskiro žmogaus, tiek tautos ir bendruomenės, - ar priešingai, vietoj tikros tvyns meilės auga visoks egoizmas, siauras nacionalizmas, pagaliau siekimas valdyti kitus, neatsižvelgiant į j teisės ir nuopelnus, vis materialin, technin pažang panaudojant kit pavergimui ar kitokiems imperialistiniams tikslams? Štai pagrindiniai klausimai, kuri negali nekelti Bažnyčia, nes daugiau ar mažiau tuos klausimus kelia milijardai žmonių visame pasaulyje.

<...> Nors šis mūsų laikas, mūsų kartos laikotarpis, artinantis mūsų antrojo krikščioniškosios eros t kstantmeio pabaigai, mums atrodo kaip didelis pažangos laikotarpis, bet kartu tai didelis grėsmės žmogui laikotarpis, apie kurį Bažnyčia privalo nuolat kalbėti visiems geros valios žmonėms. Nes žmogaus padtis dabartiniame pasaulyje yra toli nuo objektyvių moralinių reikalavimų, toli nuo teisingumo, tuo labiau nuo tarpusavio meilės reikalavimų. Čia kalbama ne apie kitą, kaip tik apie tai, k kalbėjo Kristus žmogui, atiduodamas jam žemę, kad j sau pajungt.

Šis pirminis kvietimas buvo patvirtintas Viešpaties Kristaus atpirkimo paslaptimi, apie k kalba Vatikano II Susirinkimas, skirdamas ypą puikius skyrius iškelti žmogaus *karališkajai* paskirčiai, pašaukimui dalyvauti paties Kristaus karališkojoje misijoje. Iš čia kyla to karališkumo, žmogaus viešpatavimo regimajame pasaulyje prasmė, atskleista jam paties Kristaus: kad etika pirmauja palyginti su technika, asmuo - palyginti su daiktais, dvasia - palyginti su materija. Ir todėl būtent šiuo požiūriu reikia atidžiai sekti visus dabartinės pažangos procesus, žvelgti atskirus jos etapus. Kalbame apie asmenybės pažangą, ne tik apie gausinim daiktų, kuriais asmuo gali naudotis. Kalbame apie tai, k gražiai išreiškė mūsų laikm stytojas ir pakartotojus Susirinkimas, kad reikia *ne daugiau turėti, o daugiau būti*. Egzistuoja labai realūs ir juntamas pavojus, kad kartu su milžiniška pažanga, apvaldydamas daiktų pasaulį, žmogus praranda to viešpatavimo esmę, vairiu būdu aukodamas daiktams savo žmoniškumą, pats tapdamas vairialyps, kartais sunkiai žvelgiamos, bendro gyvenimo organizacijos, produkcijos sistem, komunikacijos priemoni manipuliavimo objektu. Žmogus negali prarasti savęs, savo tikrosios vietos regimajame pasaulyje, negali tapti daiktų, pa i ekonomini santykių, produkcijos vergu, savo k rini vergu. Grynai materialistinio profilio civilizacija - dažnai priešingai savo pionieri ketinimams ir sumanymams - kaip tik

šitokiu būdu pavergia žmog. Jis glūdi ir rėpėsio d l dabartinio žmogaus šaknys. Jis kalbama ne vien apie abstrakt atsakym klausim, kas yra žmogus, bet apie vis gyvenimo ir civilizacijos dinamizm, apie kasdienio gyvenimo naujovi ir daugelio kit program prasm.

Bažnyia gyvena ta regim ja tikrove. Gyvena ta laikinumo tiesa apie žmog, kuri leidžia jam peržengti ribas, o kartu su ypatinga meile ir rėpėsium styti apie visa, kas to laikinumo plotm je reikšminga žmogaus gyvenimui, žmogaus dvasiniam gyvenimui, kur ryškus amžinasis nerimas, apie kur kalb jo šv. Augustinas: *Suk rei mus sau, Dieve, ir nerami m s širdis, kol neatsils s Tavyje*. Tame k rybiniame nerime pulsuoja tai, kas yra labai žmogiška: tiesos ieškojimas, nepasotinamas g rior poreikis, laisv s alkis, grožio ilgesys, s žin s balsas. Bažnyia, stengdamasi ži r ti žmog paties Kristaus akimis, nuolat tvirtina sau, kad ji yra saugotoja didžiulio turto, kurio jai nevalia išbarstyti, kur turi nuolat gausinti.

<...> Bažnyia gyvena Eucharistija, gyvena pilnybe Sakramento, kurio nuostab turin ir reikšm Bažnyios mokslas daugyb kart pabr ždavo ir pabr žia, pradėdant seniausiais laikais ir baigiant m s dienomis. Taciau dr siai galima pasakyti, kad tas mokymas, paremtas teolog tyrinjimais, giliu tik jimu ir maldomis žmoni, asket ir mistik, - turint galvoje vis ištikimyb Eucharistijos paslapiai, - nuolat tarsi sustoja ant jos slenksio, nepaj gia iki galo apr pti ir išsakyti visko, kas sudaro Eucharistijos esm, kaip j išreiškia ir vykdo.

Iš tikr j. *Ineffabile Sacramentum!* Pagrindinis uždavinys - o vis pirma regima malon ir Bažnyios kaip Dievo tautos atngamtin s j gos šaltinis - yra gyventi eucharistiniu gyvenimu ir daryti jame pažang, br sti dvasia Eucharistijos atmosferoje.

Mums negalima savo m styme, savo praktikoje, išgyvenimuose prarasti to Sakramento - iš ties Švenčiausiojo - pilnyb s, jo esmin s reikšm s.

Jis yra ir *Sakramentas-Auka*, ir *Sakramentas-Komunija*, ir *Sakramentas-Kristaus buvimas tarp m s*.

Nors Eucharistija visada buvo ir turi b ti nuodugniausias Kristaus mokini bei išpažin j žmogiško broliškumo išreiškimas ir k nijimas, ta iau jos negalima traktuoti tik kaip to broliškumo manifestacijos *progos*.

Šv. Miši aukoje reikia išlaikyti dieviškosios paslapties didyb, vis prasm to sakramentinio ženklo, kuriame Kristus išgyvenamas kaip tikrai es s, pripildo siel malon s ir duoda b simos garb s garantij. Tod l b tina griežtai išsaugoti liturgines taisykles ir visa, kas liudija bendr šlov, teikiam pa iam Viešpa iui, juo labiau kad šio Sakramento ženkle Jis su beribiu pasitik jimu atiduoda mums save, tarsi nematyt m s žmogiško silpnumo, nevartumo, netikusi pro i, rutinos ir netgi Jo žeidimo galimyb s.

Bažnyioje visi, o pirmiausia vyskupai ir kunigai, tegul budi, kad šis meil s Sakramentas b t pats Dievo Tautos gyvenimo centras, kad vairiais

garbinimo b dais pirmiausia stengt si Kristui teikti *meil už Meil*, kad Jis iš tikr j tapt *m s siel gyvenimu*. Niekada negalima užmiršti ši šv. Pauliaus žodži : *Teištiria žmogus pats save ir tada tevalgo tos duonos ir tegeria iš tos taur s*.

Šis apaštalo raginimas nurodo - galb t netiesiogiai - glaud Eucharistijos ryšj su atgaila. Iš tikr j , jeigu pirmasis Kristaus mokymo žodis, pirmasis Evangelijos-Gerosios naujienos kreipinys buvo: *Atsiverskite ir tik kite Evangelija*, - tai Kan ios, Kryžiaus ir Prisik limo Sakramentas ypatingu b du pasirodo, kad sustiprint ir tvirtint š raginim m s sielose. Taip Eucharistija ir atgaila tampa lyg dvilypiu matu m s tikrai krikš ioniško gyvenimo Evangelijos dvasia.

Kristus, kvie iantis Eucharistin puot , visada yra tas pats Kristus, kvie iantis atgail ir kartojantis: *Atsiverskite!* Be ši nuolatini ir vis iš naujo dedam pastang atsiversti dalyvavimas Eucharistin je Aukoje ne tekt visiško išganomojo veiksmingumo. Jame išnykt ar bent susmulk - t tas pasirengimas aukoti Dievui *dvasin auk* , kurioje svarbiausiu ir kartu visuotiniausiu b du išreiškiamas m s dalyvavimas Kristaus kunigyst je. Nes kunigyst Kristuje jungiasi su Jo visišku atsidavimu T vui. O šis atsidavimas kaip tik d l to, kad yra begalinis, sukelia mums - be galo ribotiems žmon ms - poreik kaskart tobuliau atsigr žti Diev , nuolat ir kaskart išsamiau atsiversti.

<...> Stov dami prieš šias užduotis, kurios iškyla Bažny ios keliuose, kurias taip aiškiai nurod jau popiežius Paulius VI pirmoje savo pontifikato enciklikoje, ir suvokdami t vis keli svarb , o kartu ir kliuvinius, kurie juos užtveria, juo labiau jau iame tvirtos vienyb s su Kristumi b - tinyb . Mumyse stipriai atsiliepia jo žodžiai: *Be man s j s nieko negalite padaryti*. Jau iame ne tiktai poreik , bet tiesiog nenumaldom b tinyb didel s galingos visos Bažny ios maldos. Tiktai malda galima siekti, kad tos didžiosios užduotys ir b simi sunkumai tapt ne krizi šaltiniu, bet stimulu ir tarsi pagrindu kaskart brandesniems laim jimams Dievo tautos žygyje Pažad t j žem dabartiniu laikotarpiu, kai art jame prie 2000- j met ribos. Ir tod l, baigdamas šiuos svarstymus karštu ir nuolankiu kvietimu malda, trokštu, kad toje maldoje ištvirtume, vienydamiesi su Marija, J zaus Motina, taip, kaip tes jo apaštalai ir Viešpaties mokiniai po Kristaus žengimo Dang . Pirmiausia prašau dangišk j Bažny ios Motin , kad šio naujo Bažny ios Advento maldoje b t su mumis, kurie sudarome Bažny i , arba Jos S naus mistin K n . Tikiu, kad per toki mald gau sime nužengian i ant m s Švent j Dvasi ir tapsime Kristaus liudyto - jais *iki žem s pakraš i* , panašiai kaip tie, kurie iš Vakarienu io iš jo po pirm j Sekmini .

Vatikanas, 1979 m. kovo 15 d.,
pirmieji Jono Pauliaus II pontifikato metai.

(Iš lenk kalbos vert *ses. Lina* [Laima Vanagait])

[Vysk. Liudvikas Povilonis MIC]

KAS MUMS YRA KRISTUS

(Iš pamokslų)

Popiežius Jonas Paulius II savo inauguracijos dien Šv. Petro aikštę je pasak :

Nebijokite priimti Kristų. Nebkite bailūs. Plačiau atidarykite duris Kristui. Kristaus gelbstinajai religijai atverkite valstybi sienas, politines ir ekonomines sistemas, plačiau kultūras, civilizacijos ir ekonomikos plėtros pakopas. Nebijokite! Kristus puikiai žino, kas yra ir kas slypi žmoguje. Šiandien žmonės taip dažnai nežino, ką jie turi savyje. <...> Aš jus prašau, maldauju nusižeminti ir pasitikėti dvasia. - leiskite Kristui prabilti jus, nes tik Jis vienas turi šio gyvenimo laimę ir amžinojo gyvenimo raktą.

Šiame kreipimesi popiežius kviečia sugrįžti prie Kristaus. Sugrįžti prie To, kuris yra mūsų tikėjimo Vadas, kurio nuolankiu tarnu ir Tiesos teikju, kurio gyvenimo dalytoju nori būti popiežius.

Šis pavasarį popiežius visur prabilo kiekvienam iš mūsų kvietimu, paskelbdamas savo pirmąjį encikliką, pavadintą *Redemptor hominis* (lietuviškai - *Žmogaus Išgelbėtojas*). Joje popiežius nori susitikti ir pasikalbėti su šiais dienų žmogumi. Susitikti toje aplinkoje, kurioje žmogus gyvena, pasikalbėti apie tai, ką jis myli ir ko iš gyvenimo laukia. Šventasis Tvas niekam nedaro skirtumų, nes Kristus gyvena su kiekvienu žmogumi. Jis gyvena su kiekvienu žmogumi net ir tada, kai šis to nežino, net tada nepalieka jo, jeigu jis ir nenorėtų, jeigu net ir keiktų. Žmogaus didybę ir vertę išryškina ypač dėl to, kad Dievas žmogų taip pamilo, jog Jis tapo Žmogumi ir mirė už žmones ant kryžiaus. Iš čia kyla šventa ir nepaneigiamą tiesą, jog Dievas žmogų vertina nuo pat jo užgimimo iki paskutinio atodžio.

Popiežiaus enciklika *Redemptor hominis* yra kvietimas atnaujinti ir sustiprinti mūsų tikėjimą, sustiprinti ryšį su Kristumi. Popiežius ragina geriau suprasti, ką reiškia būti kataliku, būti Kristaus mokiniu.

Tad kas mums yra Kristus? Gal tik pasaka? Gal tik asmuo, gyvenęs prieš 19 šimtmečius, kurio darbą garsas kažkokiu nesuprantamu būdu išliko iki šiandien? Gal tik seniai gyvavusi žvaigždė, kurios šviesa dar tebešviečia mums? O gal tai gyvas mūsų laikų asmuo? Gal tai Atpirkėjas ir gyvybės Dvasia? O gal tai, Jo paties žodžiais tariant, *Kelias, Tiesa ir Gyvenimas*? Gal tai krikščioniško gyvenimo - viso mūsų religinio gyvenimo - esmė ir patirtis? Taip.

Norėtų si paraginti visus nuodugniau pamatyti: *Kas mums yra Kristus? Ką reiškia būti Kristaus sekėju?*

Dabartinio religinio gyvenimo tragedija yra ne tai, kad mažai dvasini pašaukimų, ne tai, kad žmonės, ypač kaimuose, dažniau ir lengviau

praleidžia sekmadienio Mišias. Dabartinio religinio gyvenimo tragedija yra tai, kad katalik sielose nublank s pats Kristaus Asmuo. Labai dažnai katalikyb pristatoma kaip ideologija, kaip kilnus dorov s mokslas. Bet tai ne viskas. B tina suprasti, kad katalikyb yra pats Kristus, Dievas ir Žmogus, praeities, dabarties ir ateities Valdovas, visos žmonijos ir viso pasaulio Atpirk jas. *Tarp j s stovi tas, kurio j s nepaž state*, - šiuos žodžius pasak Jonas Krikštytojas, ir šitie jo žodžiai teb ra gyvi ir m s laikais. M s laik žmogui reikia susitikti su Kristumi asmeniškai, panašiai kaip J susitiko Emauso mokiniai Velyk vakar . Mums reikia rasti Kristaus buvim . Reikia suprasti Kristaus buvim pasaulyje ir Kristaus buvimo žmon se b dus.

Katalikyb s pareiga dabar gyventi Kristui yra labai sud tinga. Dabar katalikyb neb ra tas turtas, kuris su didele pagarba buvo t v perduodamas savo vaikams. Katalikyb savo turiniu nebeužpildo dabartinio gyvenimo: maždaug pus gyventoj ja nesivadovauja. Katalikyb ujama, vejama iš viešojo gyvenimo. Dabar s voka *b ti kataliku* siekia tik mane pat . O vis d lto dabar labiau negu bet kada anks iau kiekvienas pakrikštytas žmogus privalo apsispr sti ir kuo s žiningiausiai priimti visas kataliko pareigas. Reikia melsti, kad Šventoji Dvasia kiekvien iš m s padaryt gyvu kataliku, - padaryt tok , kuris visiškai ir aiškiai suvokia, kaip turi elgtis, k pasirinkti.

Mums reikia tvirtai apsispr sti ir aiškiai žinoti, kuo ir kokie privalome b ti. Tod l paieškokime atsakymo klausim : k gi krikš ionyb prideda mums? K gi krikš ionyb prideda prie doro ir garbingo gyvenimo, kok šiandien paj gia gyventi dažnas kult ringas žmogus? Dvasinio atsinaujinimo nebus, kol pakrikštytieji nesupras ir ne vykdy s svarbiausio reikalavimo, kol pats Kristus negyvens pakrikštytuose žmon se. Pats Kristus, o ne žmoni sugalvotos normos gyvenimui suteikia specifin , krikš ioniškop d . Krikš ioniško gyvenimo etalono negalima išvesti iš atskir krikšioni gyvenimo vidurkio: *ot štai taip dauguma krikš ioni gyvena, toks ir turi b ti krikš ionis*. Krikš ioniško gyvenimo normas sužinome išsiaišk kin , ko Kristus dabar nori ir ko laukia iš m s . *Apaštal darb* knygoje krikš ioniško gyvenimo norma taip nusakyta: *Jie ištvėringai laik si apaštal mokslo ir bendravimo, duonos laužymo ir mald* . Štai kokie tikrieji krikš ionys - klusn s apaštalams, broliški tarpusavyje, susivienij su Kristumi, dvasingi. Pirmieji krikš ionys gyveno vienyb je su Dievu taip, kaip geri vaikai gyvena vienyb je su savo t vais. Jie stiprinosi bendra malda ir bendra komunija. J tarpusavio vienyb plauk iš dvasin s vienyb s su Dievu. Broliškas krikš ioni sugyvenimas stebino visus, kuriems tik teko juos pažinti; ligi m s laik išliko toks nuostabus posakis: *Ži - r kite, kaip jie vienas kit myli!*

Jeigu ir mes norime b ti tikri katalikai, mums reikia ži r ti dviej dalyk : *kokie mes su Dievu ir kokie su kitais žmon mis*.

pratome laikyti kataliku kiekvien , kuris atlieka velykin išpažint , sekmadien ateina pamaldas, na, ir kasdieniame gyvenime laikosi prastini moral s norm . Bet tai ne katalikyb . Aiški, pagrindin , specifin katalikyb s ypatyb yra *vienyb su Kristumi*. Net ir pats vardas *krikš ionis*, kuriuo buvo pavadinti Kristaus sek jai, rodo, kad jie turi b ti nat raliai, intymiai, artimai susij su Kristumi.

Tod l nesiklaidinkime: katalikas yra tik tas, kuris asmeniškai ir tvirtai yra susijung s su Kristumi kaip su savo *Keliu*, kaip su savo *Gyvenimu*, kaip su savo *Tiesa*, kaip su savo *Gelb toju*. Kataliku galime b ti tik gyvendami Kristumi. Kataliku galime b ti tik aktyviai sijung Kristaus dvasin K n , Bažny i vietin je parapijoje. Katalikas auga Bažny ioje, besidarbuodamas kiekvienas savo srityje, kent damas ir aukodamasis, savo gyvenimu išgyvendamas pat Krist . Tik toks katalikas yra tikras, subrend s, apsisprend s visur ir visada b ti su Kristumi ir paskui J sekti.

Šit susim stym užbaikime Dievo tarno Jurgio Matulai io žodžiais:
Duok, Dieve, kad ateityje mes tik Tavo šventosios valios tesiektume.

[Pamoksl užraš Gražina Trimakait]

Diemed lis [Angelina Mocevi i t]

R PINTOJ LI!

R pintoj li, t višk s laukuose
 Matei ir džiaugsm , ir skriaudas žmogaus.
 Kam gi dabar nelaim j pasiguosiu,
 Kai ir nuo kryžkeli , ir iš širdži Tave išraus?..
 Kas gi išgirs tyli širdies dejon ,
 Kas gi nušluostys ašaras gailias,
 Kas laimins m s žemišk kelion ?
 R pintoj li! Kas? Jeigu nebus Tav s...
 R pintoj li, kai rekr tus gaud ,
 Tau kojas plov ašaros jaunuoli ,
 Kai Lietuv vargai prispaud ,
 Tu ugdei ištverm širdyse m s broli .
 R pintoj li, nepalik m s krašto,
 R pintoj li, nepalik širdži !
 Tu knygneš siuntei parnešt Lietuvai rašto,
 Tu vaik mokei iš maldaknyg s lietuvišk raidži .
 Tarytum Tave m s t višk augo, -
 Jos ašaros, jos laim , jos kan ia...
 Tol ji tvirta, kol Tavo rankos saugo.
 O, Viešpatie, tik neišeik, tik neišeik iš ia!..

Žakas Maritenas

PAŽANGA DVIEM PRIEŠINGOMIS KRYPTIMIS

Istorija žengia pirmyn tiek g riu, tiek blogio linkme. Š d sn labiau išryškinti gal pad t m stymas apie vien gars Evangelijos palyginim . Savaiame suprantama, Evangelija n ra istorijos filosofijos reikalas. Ta iau joje randame teigini , iš kuri spindi apsti šviesa istorijos filosofui - teigini , kuriuos galime nagrin ti filosofiniu poži riu, taikydami ia kalbamam dalykui - istorijos filosofijai. Turiu galvoje Evangelijos pagal Mat 13 skyriaus palyginim apie žmog , pas jus savo dirvoje ger s kl , ant kurios at j s jo priešas užs jo raugi :

Su dangaus karalyste yra kaip su žmogumi, kuris pas jo savo dirvoje ger s kl . Žmon ms bemiegant, at jo jo priešas, pas jo kvie iuose raugi ir nu jo sau. Kai želmuo pa g jo ir išplauk jo, pasirod ir raug s. Šeimnininko tarnai at jo ir klausia: „Šeimnininke, argi ne ger s kl pas jai savo lauke? Iš kurgi atsirado raugi ?“ Jis atsak : „Tai padar mano priešas“. Tarnai pasisi l : „Jei nori, mes eisime ir jas išrav sime“. Jis atsak : „Ne, kad kartais, rav dami rauges, neišrautum te su jomis ir kvie i . Palikite abejus augti iki pj ties. Pj ties metu aš pasakysiu pjov jams: „Pirmiau išrinkite rauges ir suriškite p delius sudeginti, o kvie ius sukraukite mano kluon ”.

Šis palyginimas puikiai išreiškia m s svarstom d sn . Jis sako, kad žmonijos istorijoje g ris n ra atidalytas nuo blogio: jie auga kartu. Pirmiausia pažvelkime palyginimo pirmin , religin prasm . Jis pasakytas apie malon s karalyst : kalba apie galutin tiksl už šio pasaulio rib . Ilgainiui susikrov blogi darbai degs pragare, o sukaupti geri bus sugabenti Dievo kluon . Bet kol ateis pabaiga, nusid j liai ir šventieji augs drauge. Tad, žvelgdami istoriškai malon s karalyst , arba mistin Kristaus K n , galime sakyti, kad kiekviename žmonijos raidos tarpsnyje kryžiuojasi dvi vidin s kryptys ir veikia kiekvien tam tikro momento kompleks . Viena t krypt i kelia aukštyn (galutin išganym) visa, kas žmonijoje dalijasi dieviškuoju gyvenimu malon s karalyst s, arba Bažny ios (Bažny ios, kuri, nors yra pasaulyje, n ra iš pasaulio), ir yra traukiama Kristaus, žmonijos Vado. Antroji kryptis traukia žemyn (galutin pasmerkim) visa, kas žmonijoje priklauso šio pasaulio kunigaikš iui, kaip sako šv. Tomas, vadui vis t , kurie daro pikta...

Vien šios dvejopos krypties pavyzd nurodo šv. Tomas [Akvinietis], svarstydamas žmonijos pad t nuo gimtosios nuod m s iki Kristaus atjimo. Glaustai tariant šv. Tomo žodžiais, žmonijoje vis labiau buvo jau iama nuod m s taka: prigimties statymo instinktą dar si nepakan kamas, kad žmogus gerai elgt si, - pririek rašytinio statymo nuostat . Tuo nuod m s svorio did jimo laikotarpiu regime krypt žemyn. Ta iau tuo pa iu metu aptinkame ir krypt aukštyn: regime dievišk j Dekalogo

dovan, Senojo statymo sakramentus, vis ger jant Dievo dalyk pažini-
m, Pranaš mokymu po truputį vis labiau atskleidžiamus tik jimo ele-
mentus - iki visiško Kristaus atnešto Apreiškimo. Šis dvejetainis krypties
pavyzdys, savaime suprantama, rodo malon s karalyst ir galutin tiksl
už šio pasaulio rib .

Ta iau - tai nor iau ia ypa pabr žti - kvie i ir raugi palyginimo
prasm bei apimtis yra visuotin , galiojanti tiek pasauliui, tiek malon s
karalystei. Filosofiniu poži riu turime sakyti, kad žmoni bendruomeni
žengimas priek laiko sraute priklauso nuo šios dvejetainis krypties d s-
ni . Šiuo atveju j gal tume vadinti smukimo ir atgijimo d sniu: istorijos
energija arba mas žmoni veiklos, nuo kurios priklauso istorijos vyks-
mas, viena vertus, smunka, antra vertus, kyla. Laiko trintis ir medžiagos
pasyvumas sklaido ir smukdo šio pasaulio dalykus ir istorijos energij .
Ta iau dvasiai ir laisvei b dingos - ir jas rodan ios - k rybin s j gos,
nors paprastai sklinda iš nedaugelio žmoni pastang , nuolat kelia tos
energijos kokyb . Taip žmoni bendruomeni gyvenimas eina priek ir
pažang ja daug k prarasdamas. Jis eina priek ir pažang ja, gaivinamas
arba keliamas istorijos energijos, gimstan ios iš dvasios ir žmogaus lais-
v s. Ta iau tuo pat metu ta istorijos energija yra smukdoma ir sklaidoma
medžiagos pasyvumo. Tik tai, kas dvasiška, yra pakil virš laiko ir nesensta.

Vienais istorijos laikotarpiais vyrauja smukimo kryptis, kitais - pažan-
gos. ia noriu pasakyti, kad abu vyksmai vienokiu ar kitokiu laipsniu
vyksta tuo pa iu metu.

Tokia pažangos s voka yra visiškai skirtinga nuo b tino, teisaus ir
nesibaigian io progreso, apie kur svajoto XVIII amžius; to meto atstovai
teig , kad ateities dalykai visada ir pagr stai turi b ti geresni už praeities.
Antra vertus, ši s voka visiškai skiriasi nuo bet kokios pažangos neigimo
ir nematymo, kad mummyse veikia Dievo duotas pol kis; o šios nuomon s
laikosi tie, kurie nusivyl žmogumi ir laisve...

Pagalvokime apie kelet akis krintan i moderniosios istorijos bruož .
Pirmiausia, prad dami paskutiniaais XVIII a. dešimtmiais, regime žmo-
gaus teisi ir asmens kilnumo sis moninim , laisv s ir bendravimo troš-
kim ; pripaž stamas d snis, kad valdžia turi b ti iš žmoni , žmon ms ir
žmoni rinkta; did ja d mesys pilietin ms laisv ms ir visuomen s
teisingumui; žmogus vis labiau užvaldo gamt . Visa tai yra nepaprastai
reikšminga pažanga aukšt . Ta iau, antra vertus, regime, kaip tuo pa iu
metu visi pilie iai pajungiami karinei tarnybai, kaip karai vis labiau griau-
na, kaip sivyrauja merkantilistinis kapitalizmas, v liau - tautin s aistros,
paskui - komunizmas, fašizmas, rasizmas; kaip vienu laikotarpiu, kuris vi-
sada liks gyvas m s atmintyje, Hitlerio masiškai išžudomi 6 milijonai žyd ;
pirmoji XIX a. pus mat , kokias vergiškas gyvenimo s lygas buvo murk-
dytas pramon s proletariatas; m s pa i metas regi, kaip žmogaus laisvei
grasina komunistinis totalitarizmas, ap m s pla ias Žem s rutulio dalis...

Iš tikrosios pažangos s vokos, kuri k tik apibr ž me, galima padaryti praktin išvad apie krikšč ionies veikl pasaulyje. Krikšč ionies veikla istorijoje nesiekia kurti tokios pasaulio pad ties, kur b t dingusi kiekviena blogyb ir neteisyb . Jei to siekt , b t galima, žvelgiant žmonijos istorij , lengvai pasmerkti krikšč ion kaip utopist arba pritarti kai kuriems protestant teologams, jog, žinant žmogaus prigimties sugedim , pati krikšč ioniškosios (t. y. krikščioniškai kv ptos) civilizacijos s voka ir pastangos, kad pasaulyje sivyraut krikščioniškasis teisingumas bei broliškumas, yra prieštaringi terminai. Krikšč ionies darbas siekia palaikyti ir didinti pasaulyje vidin tamp bei l t vadavim si, kas kyla iš neregim tiesos, teisingumo ir meil s gali , veikian i sau priešingoje pus je. Šis darbas negali b ti beprasmis: jis neša vaisi . Mes be iliuzij matome žmogaus prigimties skurdum . Bet taip pat be iliuzij matome aklum tariam realist , kurie kovai su blogiu puosel ja ir kelia blygbes, o Evangelij laiko puošniu mitu, kurio es negalima rimtai paisyti, nes, pasak j , sutrikit pasaulio mašinerija.

Tikroji krikšč ionyb nepamiršta tikrosios žmogaus didyb s. Ji baisisi inercijos pesimizmu. Ji yra pesimist tuo atžvilgiu, kad žino, jog k rinys kyla iš nieko, ir visa, kas iš naujo kyla, savaime krypta niek . Ta iau jos optimizmas yra nepalyginamai didesnis už pesimizm , nes žino, jog k rinys kyla iš Dievo, ir visa, kas iš Dievo kyla, krypta Diev .

Baigdamas savo pastabas apie dvejopos priešingos krypties d sn , nor iau nurodyti vien ypating to d snio pritaikym . J gal tume vadinti parazitizmu, kur atlieka klaida žmoni teorinio pažinimo, ypa gamtos ir filosofijos, raidoje. Turiu galvoje tai, kad didieji atradimai žmonijos istorijoje paprastai padaromi paspirties, kuri tam tikra tiesa gauna iš prikibusios klaidos, ir jos keliam anttoni . Pavyzdžiui, matematinis gamtos pažinimas - tas didis mokslo laim jimas, prasid j s XVI ir XVII a., - buvo skatinamas ir stiprinamas klaidingos filosofijos (mechanistin s filosofijos), kuri buvo prie jo prikibusi ir ilg laik atrod nuo jo neatskiriama. Galima manyti, kad, be išaugusi mechanistini filosof ambicij , žmogaus protas neb t buv s pakankamai užsideg s pažanga - matematiškai pažinti gamt . Panašiai gal tume sakyti, kad žvalga, jog mokslas yra reiškini pažinimas, skiri sis nuo filosofijos, t. y. nuo suprantamos b ties pažinimo, at jo tuo metu, kaip Imanuelio Kanto filosofija. Kitaip sakant, d l Kanto klaid žmonijos istorijoje sipilietino ši mokslo (m s moderniojo mokslo) s voka - *reiškini pažinimas*. Taip pat galima sakyti, kad didieji psichologijos atradimai pas mon s srityje gavo paspirt ir paskat iš Froido mintyje vyravusios klaidingos filosofijos.

Istorijos dvipusiškumas. Šis d snis yra išvada iš ano dvejopos krypties postulato. Jei žmonijos istorija yra pajungta min toms dviem priešingoms kryptims, tai galime sakyti, kad ji kiekvienu momentu mums rodo du veidus. Vienas t veid duoda pagrind pesimistui, kuris nor t

t istorijos laikotarp smerkti. Antras duoda pagrind optimistui, kuris t pat laikotarp nor t vien garbinti. Tod l XIX a. buvo nemaža žmoni , - tarp j toki pranaš , kaip Viktoras Hugo, - kurie praeit maiš su tamsa ir klaida, o ateityje mat vien švies ir g r. Šis praeities smerkimas buvo kvaila istorijos filosofijos klaida. Bet tame pat amžiuje buvo daug krikš-ioni , kurie smerk modern j met kaip gryn gryniausi iškrypim . Ir tai buvo lygiai tokia pat kvaila klaida. Joks laikotarpis žmonijos istorijoje negali b ti nei absoliu iai peikiamas, nei absoliu iai giriamas. Smerkti viduramžius racionalistiniu poži riu yra lygiai taip pat neracionalu, kaip ir smerkti modern j met vadinamuoju krikš ionišku poži riu.

Moderniuoju metu tikrai padaryta dideli dvasini klaid . Bet taip pat buvo atrasta svarbi dvasiai didži ties apie gamtos ir prigimtinio proto srit . Žano Žako Ruso klaidos, kurios, ypa Europoje, buvo prisišliejusios prie demokratijos principo, taip pat klaidingos filosofijos, su kuriomis šis ne kart buvo atsitiktinai painiojamas ir kurios j graužia iš vidaus, reikalauja t princip nuvalyti. Bet jos taip pat reikalauja išsamiau pripažinti to principo vidin ties ir kartu jos gyvybin ryš su Evangelijos kv -pimu. Laikinio gyvenimo viltis žmonijoje yra neatskiriama susijusi su demokratine filosofija, kilusia moderniuoju metu.

Dvasios principo klaida duoda neišvengiam vaisi . Klaid turime nurodyti ir pripažinti nuostol . Ta iau tuo pat metu žmoni reikalai daro pažang ir v l laimi. Prie kai kuri blogybi esti prisijungusi laim jim , kuri vert kone šventa, nes kyla Dievo Apvaizdos tvarkymu. Tuos laim -jimus turime pripažinti.

Istorijos dvipusiškum mums rodo Romos imperijos raida, po Konstantino vykusi Bažny ios ir valstyb s s saja, vair s pramon s revoliucijos tarpniai, dabartinis fizikos ir matematikos mokslo bei technologijos sivešpatavimas. Aiškiausias to dvipusiškumo pavyzdys šiandien yra at j s atomo amžius su jame gl din iomis galimyb mis tiek žmonijai naikinti, tiek dar negird tu b du gerinti jos gyvenim .

Esu ilg laik svarst s ir persvarst s savo mintis apie istorijos filosofij iš krikš ioniškosios perspektyvos. Tod l teb na man leista iš tos perspektyvos ir kalb ti. Šv. Grigalius raš :

Žmon s tur t žinoti, kad š tono valdžia visada yra bloga, bet jo galia visada yra gera, nes jo planuojamas daryti neteisybes leidžia teisyb s Dievas.

Šio posakio reikšm labai prasminga. Jis teigia svarbi istorijos aiškini mo taisykl .

Velnias it vampyras yra sisiurb s istorijos k n . Ta iau istorija vis tiek žengia pirmyn, žengia drauge su vampyru. Velniui n ra vietos tik malon s karalyst je, Dievo padedamame Bažny ios gyvenime. Bet pasaulio vyksme jis atlieka savo vaidmen ir tam tikru atžvilgiu t vyksm skatina. Galgi jis uoliai nestoja už tai, kas geriau, kai tik pastebi, kad,

kaip sako pranc z priežodis, *geresnis yra gero priešas?* Jis, pamat s prog , nedvejoja meilintis prie geresni dalyk - kad k nors gera griaut . Taip velnias savo b du, blogu b du, vadovaudamasis piktu k slu, daro tai, k praleidžia geri žmon s, nes miega. Tai, kas padaroma, esti padaroma blogai, ta iau padaroma. Pranašo Habakuko himne (kaip jis išverstas *Vulgatoje*) yra vieta, kurioje daug nelauktos prasm s. Ten sakoma, kad velnias žengia pirma Dievo p d : *et agredietur diabolus ante pede ejus*. Velnias b ga pirma Dievo. Siekdamas savo pikto tikslo (kurio galiausiai nelaimi), rengia Jo kelius kaip išdavikas... Dievo priešai galop visada Jam tarnauja. Jam tarnauja kankiniai, bet Jam tarnauja ir j budeliai.

Visa, kas istorijoje vyksta, vienokiu ar kitokiu b du tarnauja malon s karalystei ir (kartais didesnio blogio kaina) kokiai nors didesnei pasaulio pažangai. Volteras, iš j s griauti Bažny ios ir ty iotis iš religinio tik jimo, vis tiek neiš jo iš krikš ionijos ir jos istorijos, nes neiš jo iš sukurtos Visatos ir Apvaizdos plano. Jiems tarnavo prieš savo nor . Kovodamas d l pakantos, Volteras kovojo d l klaidos, nes galvojo apie *dogmin* pakant - tarsi minties laisv b t absoliutus tikslas, be jokio aukštesnio statymo už subjektyvi nuomon . Ta iau ši kampanija tuo pa iu metu j ved kov su kita klaida, b tent moderni ja klaida, kuri išreikšta formul s - *cujus regio, ejus religio*: kad valstyb s galia ir visuomeninis spaudimas savo prigimtimi turi teis kontroliuoti s žin . Šiuo poži riu Volteras, to nežinodamas, gyn 1351- j Bažny ios statymo paragraf : *Niekas negali b ti ver iamas primti katalik tik jimo prieš savo vali* . Jis privert moderni sias bendruomenes pripažinti pilietin s pakantos princip .

(Ištrauka iš kn. *Protu ir tik jimu*. Putnam, 1975)

ASMENYB S UGDYMAS

K. [Felicija Kasputyt]

ŽMOGAUS DIDYB S ASPEKTAI

Amžinosios Išminties knygoje sakoma, jog Dievas tapo Žmogumi todėl, kad žmogus tapt tikruoju žmogumi, kad jis gal t pasiekti dieviškum . Toje pa ioje knygoje teigiama, jog žmogaus vert yra neišmatuojamai didel . Žmogus yra didesnis už visus pasaulio lobius, už visus mokslo laim jimus, už meno k rinius. Taip sakoma apie kiekvien žmog , nesvarbu, ar jis b t mokslininkas, ar rašytojas, ar paprastas darbininkas, ar vargšas elgeta.

Viduramži filosofai žmog vadindavo *persona per se una*. Tai reiškia, kad kiekvienas asmuo yra vienintelis ir nepakartojamas. Jis yra ne kainojama brangenyb . Kiekvienas žmogus turi ne kainojam vertyb , b tent - siel . Ir svarbiausia žmogaus paskirtis - stengtis, kad toji siela neb t paniekinta, kad nepatirt nuostolio.

Žmogus - tai skamba išdidžiai, - t rašytojo Maksimo Gorkio posak mes dažnai kartojame, ta iau gyvenime niekada nepritaikome, nes žmogaus didyb matuojame išviršiniais matais. Mes nieko nedarome, kad taptume geresni ir žmoniškesni. Mes atrpatome nuo vidinio tobul jimo ilgesio. Mes nebestebime sav s moralini imperatyv akistatoje. Mes nesiveržiame prie giliosios savo esm s ir nieko nedarome, kad sukurtume savo vidin pasaul , kad praturt tume dvasin mis vertyb mis. Mes tik skubame ir b game, tri siame ir stengiam s kuo daugiau sukaupti daikt , kuo daugiau susikurti patogum .

Kai žmogus pasiduoda naudai ir technikai, tada visi jo darbai yra beprasmiškai ir tušti, nes j nenušvie ia amžin j vertybi šviesa, gyvenimo pilnatv s spindesys. Dvasinis pasaulis, dengiamas praktiizmo ir sumaterial jimo apnaš , nyksta ir ž va. O juk pirmutin žmogaus pareiga - išugdyti savo dvasines galias, kitaip tariant, tapti žmogumi.

Kas yra žmogus, koks jo pagrindinis tikslas? - susir pin s klausia rašytojas A. Kamiu. Tai nuolatinis vis egzistencialist klausimas. Tasai klausimas yra skambus iki tragizmo.

Kas esi ir koks tur tum b ti? - šiuos klausimus žmogus privalo atsakyti dvasine kontempliacija. Visus savo darbus bei poelgius reikt matuoti žmogaus didyb s matmenimis, pakilti virš šio skurdaus laiko, siekti tikr j vertybi ir individualios egzistencijos per jimo prie amžin - j b ties pagrind .

Vyksta baisus nužmog jimo procesas. Sulaikyti j gali tik kiekvieno r pinimasis savo žmoniškumo dimensijomis ir kilimo aukštyn trajektorija. Jeigu kiekvienas apsispr st b ti žmogumi ir gyventi žmoniškai, tada pašviet t visas gyvenimas. Kiekvienas didis gyvenimas sutaurina siel . Kiekvienas galingas pasiryžimas formuoja tolesn veikl . Kiekvienas meil s gestas yra naujas asmenyb s bruožas.

Tod l norint patikrinti savo žmoniškum reikt nuoširdžiai atsakyti sau šiuos klausimus:

- Kokiomis dimensijomis matuoju džiaugsm ir skausm ?
- Kiek nuoširdumo parodau savo artimui?
- Kokie horizontai mane vilioja?
- Kokie troškimai pripildo siel ?
- Kaip veržiuos išsivaduoti iš praktiizmo grandini ?
- Kiek atsipl šiu nuo t vulgari šiokiadieni , kur n ra nei ramyb s, nei ideal , nei šviesaus džiaugsmo?

Jeigu negali dirbti iki mirtino nuovargio...

Jei drebi d l savo posto, d l karjeros, d l garb s...

Jei bijai išeiti tamsi nakt ieškoti tiesos...

Jeigu nesieki vidin s laisv s...

Jeigu sotus ir pasitenkin s žengi per gyvenim ...

Jeigu nesustoji prie vargstan i ...

Jeigu nenusileidi skausmo bedugn ...

Jeigu nepakylė aukštumas...

Jeigu nesistengi atitaisyti savo klaid ...

Jeigu niekada nesusim stai apie gyvenimo prasm ...

Tie visi *jeigu* atspindi tavo vidin pasaul. Kiek daug b t pasiekta, jeigu bent kart b t nuoširdžiai ištarti šie psalm s žodžiai:

Viešpatie, ištyrink mane ir vesk mane teisinguoju keliu.

Šiame prašyme skamba žmogiškos didybės aidas. Jei toks prašymas tikrai b t ištartas bent vien kart, padariniai b t neišmatuojamai dideli. Tokie prašymai ir troškimai išlieka amžinai.

Žmogus turi tok gyvenim, kokio trokšta. Jis turi tok gyvenim, koks pats yra.

K.A.M. Ckun. Aleksandras Markaitis SJ]

DE MYSTERIO MARIAE

(*Marijos paslaptis*)

Nors Marijos gyvenimas, šventomis raidimis Evangelijoje rašytas, visiems atrodo suprantamas, tačiau j gaubia didel paslaptis. Ypa vienas klausimas daugeliui kelia skaudžią abejoni ir netgi pasipiktinim. Apie Marijos asmen Evangelija kalba labai santariai, tartum neleidama Jai dalyvauti Snaus gyvenime ir veikloje, o nor dama nustumti J ir pamiršti. Palyginus su kitomis Evangelijoje vaizduojamomis figromis, Marija apeinama tylomis ir paliekama šeš lyje.

Tiesa, Evangelijos pradžioje Marijos asmuo nušvieiamas stipria šviesa, nušvinta ryškiomis spalvomis: Apreiškimas, Aplankymas, Gimimas, Paaukojimas, Bgimas Egipt, Atradimas, pagaliau Dieviškasis klusnumas ir jo paslaptis Nazarete. Gal tume manyti, kad skaidri Mesijo šviesa, nušvietusi Marij Jo gyvenimo pradžioje, lyd s J ir per vis gyvenim. Tačiau S nui vos prad jus vieš gyvenim, ta šviesa ima blsti. Kai J zus pradeda mokyti, kai Jo žodžius ima lyd ti stebuklai ir dieviškojo gailestingumo malon, kai iš nusid j li Jis išsirenka apaštalus ir sudaro savo mokini bei draug b r, kai, atrodo, atsitiktinai sutiktus žmones Jis pavadina savo *broliais* ir *seserimis*, kai Jis, tartum veikiantis ugnikalnis, sutalpina savyje vis žmonių ir visus jos laikinus bei amžinus reikalus, viena b tyb, vienas asmuo - Marija, Jo Motina - lieka nuošalyje, Jis nesirpina ir nesidomi Ja, tartum pamiršta. Jeigu Ji pasirodo 2 ar 3 kartus, tai tik tam, kad paskui dar giliau nugrimzt tamsoje ir b t pamiršta.

Kiekvienam Jos S nus turi tinkam žod, kupin d mesio ir meil s: muitininkams ir nusid j liams, svetimautojams ir paleistuv ms, net negyvoms Jeruzal s sienoms - kiekvien asmen ir kiekvien daikt paliesdamas savo širdies gerumu. Tik savo Motinos atžvilgiu Jis paliko nesuprantamus žodžius:

O kas man ir tau, moterie (plg. jn 2, 4), lyg nor damas atšaukti žodžius: *Tu labiausiai palaiminta iš moter* (Lk 1,42). Ar ne teisingiau b t : *Tu labiausiai pamiřta iš moter* !..

Ar tik tokia pagarba skirta Jos motinystei? Ir ar Evangelijos užuomina, kad Marija lyd jo J z iš tolo, neatrodo kaip ženklas, kad Ji palikta už Jo d mesio rib , kad Jai vos teleidžiama b ti šalia J supan ios minios? Kai iš tos minios pasigirsta balsas: *Palaimintos s ios, kurios Tave nešiojo* (Lk 11, 27), Kristus atsako taip, lyg nor t sumažinti t Jai skiriam garb , kalba apie palaim , skirt visiems Jo žodžio klausytojams ir vykdytojams.

Iškilmingiausiais Kristaus gyvenimo momentais (kaip Atsimainymas ant Taboro kalno) net neminimas Marijos vardas: Ji pasirodo tik Kalvarijos kalne, kaip Jo kan ios dalinink . Bet ir ia nukryžiuotasis Jos S nus pasteb jo J vien tod l, kad pavest svetimai globai.

Po Kristaus mirties, kai viskas jau buvo *atlikta*, Marijos pamiřimas nesibaigia. Pasirodžius Kristui Prisik limo garb je ir nuskamb jus džiaugsmo garsams, apie Marij tebetylima ir toji tylą dar padidina kontrast tarp S naus garb s ir Motinos pamiřimo. Kristus mir ir palaidotas, Kristus prisik l , - kokie svarb s vykiai Motinai. Kas tomis minut mis bus centrinis veik jas, kas paskutinis atsisveikins su sužalotu ir nukankintu k nu? - Ji neatskiriama vis kan i palydov ir liudytoja nuo prakart l s iki kryžiaus. Kas, jei ne Ji, pirmoji tur t pasveikinti Velyk aušros spindulius? Kam, jei ne Jai, priklausyt ir paskutinis žengian io T vo garb S naus palaiminimas? Kas jautriausiu žvilgsniu J lyd s, kol Jis išnyks už debes ? Ta iau visuose šiuose didinguose ir nepakartojamuose vykiuose apie Marij Evangelija neištaria n žodžio. Tas tyl jimas juo skaudesnis, juo nuostabesniu ryškumu paslap i spindesy nušvinta kiekvien a b tyb ir kiekviena smulkmena, gydomos naujos ir ypatingos reikšm s.

Taigi visuose tose scenose n ra. tos B tyb s, kuri visos kartos vadins palaiminta ir kuri su pergal s giesme per amžius kreipsis Bažny ia: *Regina coeli laetare, Alleluja!* Marijos nematyti n viename džiaugsmu ir garbe spindin iame Evangelijos vykyje. B t galima pagalvoti, kad Ji jau mirusi, jei po ilgos tylos *Apařtal darbai* v l neb t pamin j Jos vardo Vakarienybutyje, laukiant Šventosios Dvasios at jimo. Viso Marijos gyvenimo fonas - nuošalumas, tylą ir šeš lis. Tas fonas juo paslaptingesnis, kad niekas Evangelijoje nekreipia J d mesio. Marija nepasako n vieno žodžio, neatlieka jokio veiksmo, kuris nupelnyt Jai kit d mes . Ji tarsi susitarusi, kad b t užstota ir nustumta, tuo tarsi pateisinant jos užmiršim .

Ar iš tikr j galima sutikti su mintimi, kad Kristaus Motina buvo savo S naus atstumta, pamiřta? Pažeminta To, kuris yra pats Teisingumas, Gerumas, Tiesa, Meil ? Juk pas J atvyko angelas - Aukš iausiojo pasiuntinys - pareikšti Jai viso dangaus pagarbos. Jos pritarimo išganymo planui lauk Viešpats. Ji, tapusi motina, liko mergel . J , meiling j Motin , Šventosios Dvasios kv pta sveikino Elzbieta. Ji pati apgiedojo savo didyb

ir nemirting garb nepranokstamu meil s himnu, kuriame pra jusi j amži ilgesys susiliejo su busim j amži šlove. B dama Kristaus Motina, 30 met ji g r josi Dievo-Žmogaus klusnumu. Vis vieš Jo gyvenim Ji lyd jo iš tolo, paskenduski skausmingoje kontempliacijoje. Argi Ji gal t b ti užmiršta paties Teisingumo?

Jeitai b t , tai b t žeastas S naus asmuo ir Jo garb labiau negu Motinos. Tod l ir kyla mintis, kad tyla, supanti Motin , n ra paprasta, kad toje tyloje slypi kažkas reikšminga: ne paniekinimas, bet pagarba - didel , subtili, dieviška. Toji tyla kupina iškalbingos paslapties kaip nepaprastas reiškiny, kurio negalima paaiškinti prigimtinu b du ir kuris veria daryti prielaid , kad paslapyje gl di ypatingas turinys, - kažkokia didel tiesa, verianti susitelkti ir susim styti, tempiant visas proto, valios ir širdies galias, paremtas tik jimo dvasia. Viena trumpa fraz - *Dievo Gimdytoja* - J zaus Motina, kaip J tituluoja Evangelija, gali apinti tok turin , kurio neperteikt ištisi tomai.

Pasl pto Marijos gyvenimo m sl sp ti pad s vienas autorius, kuris geriausiai j suprato, kurio vardas mus nustebins. Tas Marijos šlovintojas n ra nei Bosiuetas, nei šv. Bernardas, nei kuris kitas žymus katalikas. Šito autoriaus vardas - Martynas Liuteris. Pasiklausykime tad Liuterio žodži :

B ti Dievo Motina yra tokia didel garb ir privilegija, kad jos ne manoma suprasti, joks išaukštinimas ir jokia laim negali lygintis su garbe b tyb s, kuri viena iš visos žmonų gimin s buvo išrinkta tapti dangiškojo T vo S naus Motina. Tame viename žodyje telpa visa Marijos garb . Niekas nesugalvos Jos garbei nieko didingesnio, nors tur t tiek liežuvi , kiek žem g li ir žolyn , dangus - žvaigždži ir j ros krantas - smil i .

Tod l kai Evangelija mums sako, kad Marija yra *Dievo Motina*, ji mums atskleidžia visk , jei tik paj gsime suprasti šio žodžio turin . Evangelija iškelia J tas aukštybes, kurioms neprilygsta viso pasaulio garb , kurios pasiekiamos tik meil s adoracija. Toks Marijos garb s vaizdavimas Evangelijoje labai b dingas. Šventosios knygos m gsta vard sieti su asmens kilme ir giminyste arba su profesija ir pašaukimu. Kiekvienu atveju Evangelija pabr žia išimtin Marijos priklausomum J zui. Mes nieko nežinome apie Jos gyvenimo aušr ir saul lyd . Ji pasirodo ir išnyksta tur dama vien - *J zaus Motinos* - vard , vaidmen . Ji ir Jos motinyst - tai tie patys dalykai. O motinyst ne vien žodinis titulas, nes Marija jo tas pareigas per 30 met , net ilgiau negu jas eina kitos motinos. Dieviškoji pagarba J zui buvo teikiama Jo k dikyst s dienomis, kai Jis s d jo ant Motinos keli ir ils josi ant Jos rank . Mergel s S nus kaip Dievas apsi-
reišk tada, kai dar nebuvo atsiskyr s nuo savo Motinos.

Marija kaip motina lieka aktyvi ir J zaus pasl pto gyvenimo laikotarpiu. Tik Jam prad jus vieš gyvenim , Motina tarsi pasitraukia. Bet kaip

Kristus visomis pasl pto gyvenimo dienomis buvo Dievas, taip ir Marija Jo stebuklingo viešo gyvenimo šviesoje nenustoję buvusi *Dievo Motina*.

Tarp pasl pto J zaus gyvenimo ir Marijos nuošalumo Jo viešumos metu yra nepaprastai artimas ryšys. Kai J zus sl p savo dieviškum , Marija reišk savo motiniškas teises, ir atvirks iai - kai J zus suspindo savo dieviškais darbais, Marija pasitrauk . Kai J zus pasirodo pasauliui, visi, su kuriais Jis vienaip ar kitaip susiduria, sijaungia Jo gyvenim , sipina Jo veikl . Tik Marija regimai nedalyvauja Jo išoriniame gyvenime. O k Ji dar b t gal jusi pasakyti pasauliui po to, kai padovanojo jam nesukurtos Išminties dievišk j Žod ? Kokius stebuklus Ji dar b t gal jusi padaryti, kai Jai atiteko stebukl stebuklas ir pats j Autorius?

Šv. Tomas sako:

Marija iš savo maloni pilnyb s dav Žod panašiai, kaip T vas pagimd J iš savo žinijimo pilnyb s. Ji yra vis stebukl suma. Ji pati didžiausias stebuklas. Marija ištar : „Fiat“, ir „Žodis tapo k nu“.

Tai gi žodžiai, veiksmai ir darbai negal jo niekuo padidinti Jos reikšm s - gal jo j tik sumažinti. Tik ty la gal jo išreikšti t didyb , ir tik šeš lyje gal jo visu ryškumu nušvisti Jos amžinoji šviesa. Kas to nesupranta, tas nežino, kad dideliems dalykams atskleisti n ra tobulesni priemoni už tyl , sutemas ir ramyb . Marija, pagimdžiusi Dievo S n , lieka mergel , ištarusi *Fiat* ir sugiedojusi *Magnificat*, nebeturi nieko daugiau pasakyti ar padaryti. Jos tyl jimas - tai Jos nuolankumo papildymas ir išaukštinimo vainikas.

Tai paaiškina Marijos tyl jimo paslapt , bet anaip tol neišsprendžia m sl s J zaus elgesio su savo Motina. Suprantama, kad pati Marija steng si likti šeš lyje, bet kod l J zus atst m J nuo sav s? Spr sdami tai, pasitelksime tyl jim kaip kelrod , o svarstym gair s bus konkret s faktai.

Pirmausia, Marija yra šven iausia iš vis sukurt b tybi . Šventumo laipsnis, kuriuo Dievas pasinaudodavo apreikšti pasauliui savo S n , visuomet atitikdavo pasiuntinyb s didum . Kiekvienas luomas Dievo apdovanojamas specifin mis malon mis. Kuo aukštesnis luomas ir didesnis jo vaidmuo, tuo didesn s su juo susijusios malon s. Iš Švent j kny g matyti, kaip dažnai pats Dievas rengia žmones, tarsi rankius savo planams, suteikdamas ir j pasiuntinybei atitinkam vert bei orum . Marija J zaus palikta tik d l to, kad Ji buvo šventa, be galo šventa, ir to reikalavo Jos šventumas.

Žmogaus S nus at jo gelb ti ir gydyti. Tai vienintel Jo pasiuntinyb , visa Jo gyvenimo ir veiklos prasm . Pats Jo vardas reiškia Jo pasiuntinyb : Gelb tojas - Mesijas. *Žmogaus S nus at jo gelb ti, kas buvo pražuv* (Lk 19, 10). *Aš at jau šaukti ne teisi j , bet nusid j li* (Mt 9, 13). Šventajame Rašte pilna ir kit žodži , palyginim ir posaki , kurian i vien ir t pat iškalbing Gerojo Ganytojo vaizd . Jis palieka 99 avis, kad surast

vien pražuvusi. Kokia poetiška ir jaudinanti s naus palaid no istorija (Lk 15, 11)! Kristaus elgesys visiškai patvirtina jo žodžius. Jis apsuptas muitinink ir nusid j li. Pasipiktinusiems primena: *Ne sveikiesiems reikia gydytojo, bet ligoniams* (Mk 2, 17). Kaip Gelb tojas Jis privalo ieškoti žvan i, kaip Gydytojas - lankyti ligonius, kaip Išvaduotojas - vaduoti kalinius.

Tik šitaip žvelgiant darosi aišku, kod l buvo pasirinkti tokie artimieji ir bendradarbiai. Bažny ios galva skiria Petr, kuris žino, kas yra silpnyb ir nupuolimas, išsigynimo kart lis ir išganinga atgailos galia. Pirmasis evangelistas - buv s muitininkas Matas. Pirmasis pasaulinio masto Evangelijos šauklys - Saulius, pik iausias krikš ioni persekiotojas. Moteris Samariet - J zaus pasiuntinyb s paslapties patik tin savo tautie iams. Viešoji nusid j l - artimiausia Jo bi iul, gausiai apdovanota malon mis. Pirmasis išgelb tasis - garsus pl šikas ant kryžiaus.

Prisiminus tai, nesunku suprasti, jog Šven iausioji Jo Motina palikta ir d l to, kad Ji buvo skaisti, tyra ir šventa, visiškai bes lygiškai ištikima Dievui. S naus šaltumas savo Motinai puikiausiai rodo didžiausi Jos šventum. Žmogaus S nus aplenkia savo Motin, kaip gydytojas, skubantis pas ligon, aplenkia sveikuosius. Marija labai gerai tai suprato ir niekada tuo nesiskund. Ji puikiai žinojo esanti vyriausia Dukt, kuria pasitikima, kurios ištikimyb s netemdo n mažiausias abejon s šeš lis, kuria n ra ko r pintis ir d l Jos sielotis, kurios pareiga pamiršti save jaunesni - j broli naudai toje didžiul je gimin je, kurios Motina Ji bus. Toks pamiršimas yra garbingiausia Jos privilegija. Tod l Ji pati su džiaugsmu priima t lemt. Tapusi *Dievo Motina*, Ji turi tapti visos *žmonijos Motina*. Jeigu Ji b t pasiskundusi S nui, Jis tikriausiai b t atsak s Jai t vo žodžiais, ištartais ištikimajam s nui: *Tu vis laik esi su manimi, ir viskas, kas mano, yra tavo, bet reikia darbuotis ir siekti, kad tavo broliai, kurie buvo mir, - prisikelt, buvo žuv - ir v l mano r pes iu atsirast.*

Marijos šventumas l m S naus abejingum, kad pabr žt Kristaus kaip Gelb tojo vaidmen, pažym t Jo ypating meil nusid j liams ir Jo džiaugsm d l j sugr žimo. Ta iau b t didel klaida daryti iš to išvad, kad atgailaujantys nusid j liai labiau vertinami už teisiuosius. Lygiai kaip negalima abejoti nepaliesto skaistumo ir tauriausio šventumo dvasine aristokratija, kuri b dinga Marijai. Jei Kristus parodo daugiau jautrumo gr žtaniam nusid j liui, tai galime b ti tikri, kad ištikimieji, niekada nepal žusios širdys ir Jo Širdyje uždega nepalyginamai karštesn ir jautresn meil, Jo - Atpirk jo ir Dievo Širdyje. Vieni J zaus jausmai kyla iš Jo kaip Dievo S naus, kiti - kaip pasaulio Atpirk jo prigimties. Tod l Bosuetas sako:

J zus kaip Dievo S nus, b damas be galo tobulas ir šventas, nors ir džiaugiasi nusid j liais, palikusiais nedor prapulties keli, t - iau, be jokio abejojimo, galingesne meile apdovanoja nesvyruojan i teisi j ištikimyb.

Ištikimyb yra artimesn Jo beribiam šventumui ir tobuliau atkuria j negu brangiausios atgailos ašaros, nes jos negali prilygti tyros ištikimyb s kilnumui. Tokie yra Jo dieviškosios prigimties jausmai, ta iau, tap s pasaulio Gelb toju iš meil s mums, Jis tur jo ir kitoki jausm . Galingasis Gelb tojas, si stas pas paklydusias Izraelio avis, joms tiktai ir gyvena. Panašiai kaip gydytojas, kuris, b damas žmogus, mieliau nor t b ti su sveikaisiais, bet kaip gydytojas priklauso ir aukojasi tik ligoniams. Taip ir J zus kaip Dievo S nus nor t b ti su nekaltaisiais, bet kaip Gelb tojas priklaus išimtinai nusid j liams.

Iš to b t galima daryti išvad , kad J zus vienaip elg si su Marija kaip Dievo S nus, kitaip - kaip Gelb tojas. Pirm j atvej l m Jo vidinis gyvenimas, antr j - išorinis. Kaip Dievo S nus - J zus apdovanojo savo Motin nepaprastomis malon mis, su niekuo nepalyginama meile; kaip Išgan-nytojas - Jis nekreip J d mesio, nes toks buvo Jai nereikalingas, toks Jis priklaus paklydusioms Izraelio avims ir prie j skub jo. Marija, kaip ir angelai, buvo nenuod minga. Ji jau iš anksto buvo laim jusi gausiausi atpirkimo vaisi - apsaugojim nuo gimtosios nuod m s ir jos padarini . Ir to nenuod mingumo Jai nereik jo taip varganai ieškoti kaip kitiems. Taigi meil , kuri Dievo S n privert palikti dang d l žem s, atpl š ir Jo Šird nuo Motinos, kad atiduot j nusid j liams. Marijos tyrumas ia tampa tarsi simboliniu dangaus atspindžiu.

Nors J zus kaip Gelb tojas Marij užmiršo ir paliko, bet kaip Dievo S nus - nuolat buvo su Ja, jautriausia meile lyd jo kiekvien Jos žingsn , liedamas Jai vis naujas malones. Visa tai aiškiai rodo, kad Ji buvo palikta tik d l ypatingo savo šventumo, kuriam Atpirk jas ir atpirkimas nebuvo reikalingi. Maža to: Jos pa ios šventumas nuolat J deng . Saul patek -dama apšvie ia ir perkei ia visus dangaus k nus. Jai kylant šviesa pasie-kia tolimiausius kampelius. Bet kaip tik tada nublanksta artimieji, nu-blanksta m nulis ir žvaigžd s. Taip Kristaus šviesa užtemdo Marij tik tod l, kad d l savo šventumo Ji yra labai arti Jo. ia ir slypi paslapties gelmi gelm s.

Šv. Augustinas moko:

Kaip pamat gilumas turi b ti proporcingas pastato aukštumui, taip nuolankumo saikas turi žym ti šventumo dyd .

Marija, labiausiai išaukštinta iš vis žmoni , tur jo pasiekti nuolanku-mo gelmes. Jos nuolankumas buvo b tina s lyga sugriauti š tono ir su-kilusi angel puikyb , o Iev ir jos vaikus pakelti iš nuopolio.

Mes stebim s Mergel s Motinos triumfu. Mes matome J lydin i savo S n iki pat tos akimirkos, kai pati buvo paimta dang ir pri m nuo amži Jai parengt vainik . Bet ir tai žinodami, nepaj giame suvokti Ma-rijos nuolankumo gelmi , proporcing tai neišmatuojamai garbei. B da-ma nuolankumo stebuklas Ji tur jo b ti ir nusižeminimo stebuklas, kad Jos nuolankumas prilygt išaukštinimo garbei.

Jei Marija būtų buvusi vien savo S naus nusižeminimo dalyvė ir nebūt turėjusi savo didybę, Jos nuolankumas nebūt buvęs išbandytas, nes kiti nusižeminimas negali prilygti Dievo nusižeminimui. Tapusi pasmerktojo motina, Ji nebuvo pažeminta, nes Pasmerktasis buvo Dievas. Tuo tarpu faktas, kad Dievas turėjo žemišką Motiną, nors Ji ir galingiausia karalienė, ir tyriausia bei stabiausia bitybė - S nui būtų neišsemiamo ir neišmatuojamo nusižeminimo šaltinis. Todėl ir Jos bendrumas su S numi, ir Jo dalia Jos ne tik nepažemino, bet dar be galo iškilė. Kad Ji būtų tikrai nusižėminusi, reikėjo, idant tas nusižeminimas paliestų Jėpą, Jos asmenį, Jos orumą, Jos kaip Dievo Motinos didybę. Ir tai padarė S nus. Visi kiti pažeminimai nebūt turėję jokios reikšmės, nes juos būtų nustelbęs Dievo Motinos džiaugsmas ir tai, kad Ji turi teisę dalytis likimu su Dievo S numi. Tuo tarpu didžiausias, giliausias ir jautriausias Marijos nusižeminimo, tik jimo ir šventumo išbandymas buvo tas, kad Ji pajuto nutrūkstant Motinos ir S naus ryšį kaip tik tada, kai stebuklingais darbais ir išmintimi pradėjo reikštis Jo dieviškoji galia, garbė ir didybė. Būti atstumtai, pamirštai ir nebereikalingai tada, kai Jis tiesiai rankas nusidėjėliams, valkatoms, plėšikams ir pasileidėliams - štai kur Jos pažeminimas, Jos išbandymo gelmė. Iš savo dieviškosios motinystės Ji patiria vien sielvartą. Jai leidžiama kopti ne Taboro, o Kalvarijos kalną. Ji vis labiau užmirštama.

Jei S naus dalia būtų buvusi garbė, puošnumas ir prabanga, o Motina būtų palikta šėšėlyje, toks elgesys būtų panašus tikrai išsižadėjimui. Bet kai Jo pasirinkta dalia buvo nuaušta iš pažeminimo, paniekinimo ir atmetimo, Jis negali geriau pagerbti ir išaukštinti savo Motinos, kaip apgaubdamas Jėno nuošalumo ir tylos skraiste. Jau vien žmogiškai mstant, Dievo Žmogaus pažeminimas turėjo nulemti ir Jo Motinos pažeminimą, kad būtų pagrįsta Jos tikroji didybė. Ši mintis gyja dar didesnį prasmę prisiminus, kad Dievo nusižeminimas sudarė lygias Marijai tapti Dievo Motina. Žmogiškoji Dievo motinystė didybė yra proporcinga su Dievo S naus nusižeminimu. Todėl ir pati Marija savo didingumu labiau stebėjosi negu didžiavosi, nes Jos išaukštinimas buvo apmokėtas S naus nusižeminimo, didybės ir garbės kaina.

Marijos nuošalumas dera su paslėptu Kristaus gyvenimu. Juk tokie pat užmiršimai pradžioje ir Jis. Nuostabių amžinosios Valios sprendimu, kuris pradžioje reikšėsi Kristaus elgesyje, o paskui - Bažnyčios ir tikėjimo istorijoje nuo amžių pradžios iki mūsų dienų, Dievo planas sudarė ne tik šviesų broožai, bet ir paslaptys, ir atvira tamsa. Jame pastebimas nuolatinis šviesos ir šėšėlių žaismas, kuris sudarė lygias pasireikšti taip pat ir mūsų valiai ir gyti nuopelną. Kristus tai rodo savo dieviškumą, tai slepia jį. Būt galima net teigti, kad daugiau slepia negu rodo. Jis slapta savo dieviškumą, gimdamas tvarte, slapta mirdamas ant kryžiaus, kad

leist mums ieškoti ir rasti J pažeminimo gelm se ir sunaikinimo bedugn je. Bet tik tokiu b du Jis patrauk prie sav s vis pasaul . Ir nors Jo asmenyb didinga žodži ir darb šviesoje, ta iau apakusioms sieloms lieka nepasteb ta ir nepažinta. Jis nuolat draudžia reklamuoti Jo darbus, reikalauja neskelbti stebukl . Jo dieviškumo spinduliai turi prasiveržti pro tirštus debesis. Kartais tikin ios akys J išvysta, o kartais Jis dingsta už paslaptingos uždangos, taip išskeldamas neišsprendžiam problem žmogaus proto puikybei ir veidmainystei.

Vien iš t debes , slepian i Kristaus dieviškum , kaip tik ir sudaro Marija: ar tai neaišku, pavyzdžiui, ir iš ši nedviprasmišk žodži :

At jus šabui, jis prad jo mokyti sinagogoje. Daugelis gird dami steb josi ir sak : „Iš kur jam tai? Kas per išmintis jam suteikta, ir kas per stebuklai daromi jo rankomis? Argi jis ne dailid , ne Marijos s nus, Jok bo, Joz s, Judo ir Simono brolis?! Argi jo seserys negyvena ia, pas mus?!“ Ir jie piktinosi juo (Mk 6, 2-3).

Marija, sl pusi Kristaus dieviškum per 30 žem s gyvenimo met , savo kaip Motinos šeš liu pridengia Jo didyb ir viešojo gyvenimo laikotarpje. Tod l Kristus negal jo rodyti savo išorin s pagarbos Jos motinystei nepakenkdamas Dievo planams. Jis tur jo j pridengti šeš liu, kaip ir pats buvo pridengtas.

Tos didžios paslaptys, kaip Dievo S naus sik nijimas, sudarantis vis Jos dieviškosios motinyst s garb , nebuvo atskleistos J zaus Kristaus amžininkams. Jas žinojo tik pats J zus ir Marija. Po daugelio met Marija t paslapt atidengs evangelistams, kurie tur jo paskelbti j Bažny iai, nenurodydami šaltinio. ia ir gl di Marijos kilnumas: kol reikalavo Dievo valia, Marija sl p t paslapt savo širdyje ir paskelb tik tada, kai at jo Dievo skirtoji valanda. Iš Luko Evangelijos sužinome, kad jo žinios gautos iš Marijos: *Jo motina laik visus vykius savo širdyje (Lk 2, 51).* Ir n ra reikalo ieškoti kit šaltini . Lukas krikš ioni bendruomen je pasirodo apie 50-uosius metus, Marija tuomet tur jo apie 70. N ra jokio pagrindo teigti, kad Lukas negal jo pasinaudoti tikriausiu šaltiniu - Marijos žodžiais. Ji buvo vienintel liudytoja žem je ir Jos liudijimo p dsak Šventajame Rašte atrandame daugyb . Tik mums, v lesni kart vaikams, atiteko kilni privilegija pla iau ir giliau pažinti, kad dailid s S nus buvo Aukš iausiojo S nus, o toji, kuri buvo vadinama Marija, buvo Šventosios Dvasios Sužad tin ir Dievo Motina.

Žmogaus S nus labiausiai buvo pažemintas ne tada, kai Jo nepažino ir nepripažino žmon s, bet tada, kai J atst m Jo T vas, kai Jis šauk nuo kryžiaus: *Mano Dieve, mano Dieve, kod l mane apleidai!* Nekal iausiosios Mergel s ir Motinos pažeminimas buvo toks pat: Ji tur jo b ti Dievo S - naus apleista, taip kaip S nus buvo T vo apleistas. Jie abu tur jo b ti pamiršti žem je, kad b t pagarbinti danguje. Taip paaišk jo ir Marijos nuošalumo paslaptis.

Pagoni rašytojas Plinijus, aukštindamas savo valdov Trajan, ieškojo labiausiai išaukštinanio posakio, jo pataik niškas išradingumas kv - p jam aukšt, nors ir nes moning, priart jim prie giliausios krikš - ioniškos tiesos apie dorybi esm. Jis sako:

Tam, kuris pasiek didyb s virš nes, duota galimyb pakilti dar aukš iau: palikti tas virš nes, laisvai atsisakant j ir nusižemi - nant be skriaudos savo vidaus orumui.

Šie žodžiai turi didel prasm. Plinijus nori pasakyti, kad žmogus gali pakilti net virš savo garb s ir didyb s ir gali j pralenkti tiek, kiek išor je parodo ar paslepia savo garb, nepaliesdamas vidin s garb s ir vert s, kuri spinduliuoja savo švies, visiškai nepriklausom nuo išorin s šviesos ir šeš li.

(Sutrumpinta iš užraš lageryje tarp techninio mokymo br žini bei schem)

ISTORIJS PUSLAPIAI

Ign. [Kazimieras Šapalas]

ATEITININK S J DIS NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

(T siny s. Pradžia Nr. 7 ir 8)

Nepriklausomyb s metais n vienas ideologinis s j dis nebuvo taip iš - plit s ir netur jo visuomen je tokios takos kaip ateitinink. Jis patrauk didel dal besimokan io jaunimo, išaugino gaus b r gerai išlavintos, veiklumu ir iniciatyva pasižymin ios katalikiškos inteligentijos. Ateitininkai daug prisid jo prie nepriklausomos valstyb s suk rimo, pakeit inteligenti - jos ideologin nusistatym, suaktyvino katalik veikim ir ryžtingai pasi - priešino j goms, siekian ioms nukreipti valstyb s bei tautos gyvenim ateiz - mo linkme. Prof. Juozas Eretas ne be pagrindo raš, kad *ateitinink s j dis pats didžiausias ir reikšmingiausias nepriklausomyb s metais* (1).

S j džio augimas. Besimokant jaunim ateitininkai patrauk savo idealizmu, organizuotumu ir energinga veikla. Jie meil T vynei ir ištiki - myb š kiui - *Visa atnaujinti Kristuje!* - ne vien žodžiais skelb, bet darbais liudijo. Kovos d l T vyn s laisv s metu jie pirmieji iš jo savano - riais. Vysk. Kazimieras Paltarokas raš, kad 90% kandidat kunig se - minarijas duodavo ateitininkai (2).

Ateitinink eil s spar iai augo. Moksleiviai ateitininkai 1919 m. tur jo 19 kuop ir apie 1500 nari, 1923 m. - 49 kuopas ir 4500 nari, o 1927 m. - 81 kuop ir 6037 narius (3). Student ateitinink organizacija Lietuvos uni - versitete Kaune 1922 m. tur jo 38 narius, 1923 m. - 213, 1931 m. - 572 (4). Nemažai student ateitinink mok si Žem s kio akademijoje Dotnuvoje, taip pat Friburgo, Paryžiaus, Vienos ir kitose Vakar Europos aukštosiose mokyklose. 1931-1932 m. student ateitinink buvo arti 1000- io. Kasmet

keli šimtai ateitinink baigdavo vidurines ir aukšt sias mokyklas ir taip buvo papildomos katalik inteligentijos eil s.

S j džio organizacin strukt ra ir vadai. Ateitinink s j dis, tap s masiniu, nepakriko klystkeliuose ir nesusiskald kaip aušrinink , nes buvo gerai organizuotas, r m si tvirtais principais ir tur jo plataus akira io, didel s erudicijos, aukštos doros kilniadvasius vadus. Organizacin strukt ra kilo ple iantis s j džiui. Pastovi organizacijos forma buvo nustatyta 1927 m. reorganizacin je konferencijoje Palangoje. S j dis pavadintas *Ateitinink federacija*, kuri sudar try s savarankiškos s jungos: *moksleivi* , *student* ir *sendraugi* . Kiekviena j tvark si autonomiškai, tur jo atskirus padalinius ir centrus.

S j džiui vadovavo 5-eriems metams renkama vyriausioji valdyba, kuri sudar 7 nariai: vyriausiasis vadas, vyriausiasis dvasios vadas, vyriausiosios tarybos pirmininkas, generalinis sekretorius ir moksleivi , student bei sendraugi pirmininkai. Šalia vyriausiosios valdybos, 5-eriems metams buvo renkama vyriausioji taryba - k rybin s iniciatyvos ir ideologin s interpretacijos patariamasis organas. Jos nariais gal jo b ti baig aukšt j moksl , buv aktyviais ateitininkais ne trumpiau kaip 10 met (5).

Iki 1927 m. ateitininkijai vadovavo s j džio k r jas, universiteto profesorius, mokslininkas enciklopedininkas, daugelio spaudos organ steig jas bei redaktorius *Pranas Dovydaitis*. Tai buvo nenuilstamas apaštalas, gyvu žodžiu ir taiklia plunksna ištvėringai gyn s tik jim ir skelb s Evangelijos ties . Kai 1930 m. Švietimo ministerija uždraud moksleivi ateitinink organizacij , jis niekieno neragintas ir nerinktas m si juos globoti ir visokeriopai remti j nelegal veikim . D l to tautinink valdžia 1932 m. trims m nesiams j uždar kal jime, o 1936 m. jis buvo atleistas iš universiteto. Soviet valdžia 1941 m. j ištr m Sibir ; 1942 m. - mir Sverdlovsko kal jime (3).

Reorganizacin konferencija Palangoje 1927 m. vyriausiuoju ateitinink vadu išrinko prof. *Stas Šalkausk*, kuris pasižym jo ne tik moksliniais darbais, bet ir kilnia asmenybe. Didel reikšm tur jo jo raštai ateitinink ideologijos klausimais. Iš l s š k - *Susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti!* - jis d jo daug pastang , kad ateitininkai gyt gilesn ideologin susipratim , gerai susiorganizuot ir energingai veikt , rodydami k rybin iniciatyv . D l silpnos sveikatos pasitrauk s iš vyriausiojo vado pareig , kaip ir prof. R Dovydaitis pasiliko nerinktuoju ateitininkijos vadu.

Ateitinink kongresas 1930 m. vyriausiuoju vadu išrinko prof. *Kaz Pakšt* . Jis kur laik buvo gyven s ir dalyvav s lietuvi visuomeniniame veikime JAV Sociologij ir gamtos mokslus studijavo JAV ir Šveicarijos universitetuose. Daug keliavo ir buvo gerai susipažin s su daugelio šali gyvenimu bei vairi taut siekiais. Daug raš apie pavoj , gresiant Lietuvai iš kaimyn pus s. Ragino pagreitinti tautos kult ros raid , nes tik

aukšta kultūra gali užtikrinti lietuvi tautai tolesnį jos egzistavimą, gyvenant pavojuose tautų trynimosi zonoje. Skatino ateitininkus rengti tautų sutikties galimus pavojus.

Vyriausiuoju dvasios vadu nuo 1927 m. buvo vienas iš ateitininkų s j džio kun. prof. *Pranas Kuraitis*, žymiausias tomistinis filosofijos atstovas Lietuvoje, universitetinė dvasios filosofija. Jis buvo, prof. Eretas Žodžiai tariant, „pilkasis eminencija“ - kuklus, paprastas, nelinkęs reikštis viešumoje. Bet, sukuriant apie save energingiausias ir veikliausias ateitininkus, tapo tikruoju ateitininkų s j džio vadovu ir sukūrė jo organizacinį mechanizmą.

Vyriausiosios tarybos pirmininkas buvo *Edvardas Turauskas*, aukštą mokslą įsibaigus Sorbonos ir Friburgo universitetuose. Kur laiką redagavo „Ryto“ dienraštį, jo aukštą pareigą užsienio reikalų ministerijoje, buvo Lietuvos pasiuntiniu Šveicarijoje. Vyriausiosios tarybos nariais buvo vysk. Meišlovas Reinys, kun. Mykolas Krupavičius, ministras Kazimieras Bizauskas, dr. Klemensas Ruginis, Ona Kriaušienė, dr. Ignas Skrupskelis ir kiti. Taryboje didžiausi aktyvumą rodė vysk. M. Reinys ir dr. Ignas Skrupskelis. Juodu dalyvavo sprendžiant svarbiausius ateitininkų veikimo klausimus. Vysk. Reinys ypač energingai kovojo, kad būtų atšauktas moksleivių ateitininkų organizacijos uždraudimas. Todėl tautininkai ne kartą smarkiai puolė. Tarybinės valdžios 1947 m. buvo suimtas, uždarytas Vladimiro kalėjime, kur 1953 m. mirė. Dr. Skrupskelis priklausė jaunesniajai ateitininkų kartai. Organizacijoje jo vaidis atsakingas pareigas. Pasižymėjo kaip žurnalistas. Redagavo „Židinį“, dienraštį „XX amžius“. Tarybinės valdžios 1940 m. ištremtas Sibirį, ten žuvo nežinomomis aplinkybėmis. 1941 m. buvo sušaudytas ir vyriausiosios tarybos narys, vienas pirmųjų ateitininkų, Lietuvos Nepriklausomybės akto signataras, paskutinis Lietuvos vyriausybės ministro pirmininko pavaduotojas K. Bizauskas.

Generaliniais sekretoriais buvo renkami jaunesnieji, dažniausiai tik baigę aukštą mokslą. Ilgiausiai šias pareigas jo Jonas Štaupas, išrinktas 1930 metais. Jis energingai kovojo, kad būtų atšauktas ateitininkų organizacijos uždraudimas. Dėl to kartus buvo nubaustas kalėti ir keliems mėnesiams išsiųstas Varnių koncentracijos stovyklą. 1940 m. tarybinės valdžios ištremtas Sibirį, 1941 m. mirė Gario koncentracijos stovykloje.

Ateitininkų ideologija. Kaip jau minėta, ateitininkų s j džio išsilauk nepakrikęs ir nesusiskaldęs dėl savo ideologijos. Ją formavo prof. Pr. Dovydaitis, kun. prof. Pr. Kuraitis, vysk. M. Reinys, prof. K. Pakštas, tačiau svarbiausias jos ideologas buvo prof. St. Šalkauskis. 1925 m. ateitininkų kongrese jis suformulavo ateitininkų principus ir pareigas, o savo veikaluose „Ateitininkų ideologija“, „Lietuvių tauta ir jos ugdymas“, „Visuomeninis auklėjimas“ juos plačiau išdėstė ir teoriškai pagrindė.

Ateitinink principai bei pareigos buvo paskelbti 1927 m. reorganizacinėje konferencijoje. Principai reikalavo, kad ateitininkai ne tik laikytųsi katalikiškos pasaulžiūros, bet ir apaštalaus savo gyvenimu bei darbais. Tautišku reikalavo laikytis būtinu savo gyvenimo veiksmu, tačiau ragino vengti nacionalizmo, kuris kaip šovinizmas trukdo tautoms sudaryti harmoningą visos žmonijos sąjungą. Pasaulinis visuomenės aukštesnysis idealas - visuotinis susidraugavimas krikščioniškojo solidarumo pagrindais. Ateitininkas turi rengtis tapti tikru inteligentu, kuris galėtų atlikti vadovaujamą vaidmenį Lietuvos valstybėje bei lietuvių tautoje. Jis - veiklos žmogus. Jam svetimas sustingimas, patogumų siekimas, inertiškumas. Aukštesnį idealą visuomenėje jis stengiasi realizuoti savo veiklumu ir rodydamas kryptingą iniciatyvą. Privalo apsišarvuoti veikimui reikalingomis žiniomis, ugdyti organizacinius gebėjimus, susipažinti su administravimu bei vadovavimo principais ir technika. Didžiai vertina laisvą, tvarką, demokratiją. Brangina krikščioniškosios šeimos idealą ir šeimai rengiamą dorinį bei psichologinį požiūrį.

Ateitininkai - nepartinė organizacija. Eidamas mokslų vidurinėje mokykloje ateitininkas negali priklausyti jokiai partinei organizacijai. Turėdamas brandos atestatą, jau gali stoti partijai, bet su sąlyga, jei jos siekiai neprieštarauja Katalikų Bažnyčiai, lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei.

Lavinimasis bei auklėjimasis. Ateitininkų federacija buvo besimokančio jaunimo lavinimo bei auklėjimo organizacija. Vyresnieji - sėdraugių vaidmuo ribojosi moksleivių bei studentų organizacijų globojimu, materialine bei moraline parama ir ideologinės krypties nusistatymu. Statai moksleiviams ateitininkams užbręžti tikslai - sėmoningai rengtis tapti karštais lietuvišais patriotais, susipratusiai katalikais, aktyviais visuomenininkais ir gerais pasirinktos profesijos specialistais. Lavinimasis bei auklėjimasis vyko kuopelėse, sekcijose ir vairiuose bei reliuose. Be to, buvo rengiamos paskaitos, kursai, konferencijos, kongresai, Sporto Šventės ir kiti renginiai. (Kaip buvo dirbamas moksleivių ateitininkų lavinimosi bei auklėjimosi darbas kuopelėse, sekcijose bei reliuose, rašyta „R. Pintojo lietuvių“ Nr. 7.)

Studentai ateitininkai būrėsi draugoves, korporacijas, klubus ir samborius. Pavyzdžiui, Vytauto Didžiojo universiteto ateitininkai, domėjosi visuomeniniu darbu, jungėsi *Katolikiškosios korporacijos* ir *Vytauto klubas*, meno bičiuliai - *Šatrijos draugovė*, medikai - *Sajos*, technikai - *Grandies korporacijos*, pedagogai - *Humanitas draugovė*, sportininkai - *Achilo klubas* ir t.t. Tokiu sambūriu 1931-1932 m. universitete buvo 15, Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje - 3, Friburgo, Paryžiaus, Vienos ir kituose Vakarų universitetuose - po vieną.

Dalyvaudami katalikiškose organizacijose veikloje ateitininkai pratinosi dirbti visuomeninį darbą ir ugdyti savo organizacinius gebėjimus. Neužmiršo ir

žurnalistinio darbo. Nemažai student ateitinink dirbo redakcijose ir bendradarbiavo katalikiškuose laikraščiuose.

Eucharistinis sąjūdis. Gyvas tikėjimas tvirtai laikosi, kai religin dvasia yra nuolatos gaivinama. Palaikyti gyv religin dvasi tarp ateitinink rpinosi eucharistiniai breliai. Jie buvo sik r beveik visose moksleivi kuopose. J nariai kas m nes eidavo išpažinties ir bendrai priimdavo šv. Komunij . Dievo K no švent je po bendros komunijos rengdavo užkand *agape*. Apaštalavo tarp draug ir visuomen je. Apaštalaudami daug d mesio skyr gailestingumo darbams: lank lignonius, rpinosi pad ti vargstantiems.

Savo veiklumu kur laik (1923-1930) pasižym jo student eucharistinink brelis, tur j s apie 100 nari . gailesting j darb vykdyd j jie trauk kitus student samb rius ir sendraugius. Lank vargš šeimas l šnose, landyn se ir kuo gal dami jiems pad jo. Pinigais, drabužiais ir produktais š darb r m sendraugiai. Be to, buvo daromos rinkliavos Kauno gatv se, parduotuv se, V lini dien kapin se. Beglobius senelius ir vaikus rpinosi taisyti prieglaudas, sergan ius - liginines. Lank kalinius, reng jiems paskaitas, nunešdavo laikraš i , pasir pindavo j dvasiniais reikalais.

V liau, b relio veikimui apsilpus, vietoj jo sukurtas *Ateitinink religinis susidraugavimas (ARS)*. Jo vadovyb sudar vis universiteto student ateitinink samb ri atstovai. *ARS* reng paskaitas, min jimus, bendr komunij ne atskiram b reliui, o visiems universiteto ateitininkams. Pertvarkymas buvo s kmingas: *ARS* renginiai buvo gausiai student lankomi.

1938 m. tarp jaun kunig ir pasaulie i katalik kilo *Gyvosios dvasios sąjūdis*. Jis siek pažadinti gyvesn dvasin gyvenim , paremt Evangelijos dvasia. Sąjūžio iniciatorius buvo prof. St. Šalkauskis. Jis gyv j dvasi apib dino kaip pastovi vidin tamp , nukreipt idealo siekim , vidin degim , kuris tarsi evangeliškas žibintas nušvie ia vidaus gyvenim . Sąjūdis nesudar atskiros organizacijos. Tai buvo tik bendramin i susitarimas, reikalav s idealo meil s, dorinio jautrumo ir pasiryžimo tobul ti.

Abstinent sąjūdis. Dauguma ateitinink buvo arba abstinentai, arba blaivininkai. Abstinent breliai veik beveik kiekvienoje moksleivi ateitinink kuopoje, o kai kurios kuopos buvo ištiesai abstinentiškos. 1926 m. moksleivi ateitinink organizacijoje buvo apie 6000 nari , iš j apie 2000 priklaus abstinent breliams. Nemažai ateitinink , nors nebuvo siraš abstinent brel , buvo abstinentai. Veikli buvo student abstinent korporacija. Leido antialkoholin žurnal „Sant ra“, kuriame raš dr. Antanas Gylys, prof. Vladas Lašas, doc. Jonas Zubkus, dr. M. Gylien , Karolis Dineika ir kt. Moksleiviai ir studentai ateitininkai uoliai r m *Blaivyb s draugij* . Bendradarbiavo ir platino draugijos dvisavaitin laikrašt „Sargyba“. Draugijos Centro valdybos nari daugum dažniausiai sudar

studentai ateitininkai. Jos pirmininkas buvo ateitininkas sendraugis dr. A. Gylys. 1928 metais *Blaivybės draugijos* konferencijoje iš 227 dalyvių buvo 48 moksleiviai ir 49 studentai ateitininkai (8).

Konferencijos ir kongresai. Ateitininkų organizacijos augimas, gyvuliavimas ir plataus užmojo veikla rodė metams konferencijos ir kas 5-eri metai šaukiami kongresai. Jais buvo daromos atliktos darbotvarkės, užsibrėžiami ateities veikimo planai, išklausomos paskaitos ideologiniais klausimais ir išrenkami centriniai organai. Kongreso metu buvo rengiamos ateitininkų darbų parodos (spaudos, meno, rankdarbių ir kt.), sporto ir dainų šventės, religinės muzikos koncertai, misterijų vaidinimai, eisenos su fakelais.

Didelį spindesį turėjo ne tik nariams, bet ir kitiems žiurovams palikdavo misterijų vaidinimai ir vakaro eisenos su fakelais. Kongreso metu Kauno žuolyne 1925 m. buvo suvaidinta Liudo Giros misterija „Paparčio žiedas“, 1927 m. Palangoje prie Birutės kalno - Vinco Mykolaičio-Putino „Nuvainikuota vaidilutė“, 1930 m. Kauno žuolyne - Vytauto Bičiūno „Amžiai karžygyss“. Muzikų misterijoms parašė kompozitorius J. Dambrauskas. Dainų šventėse pasirodydavo moksleivių ateitininkų kuopos ir universiteto studentų ateitininkų chorai. Sporto šventėse buvo atliekamos bendros pratybos, varžydavosi ateitininkų sporto klubai sportininkai.

Konferencijos ir kongresai sutraukdavo daug dalyvių. Pavyzdžiui, 1925 m. kongrese dalyvavo 1600 žmonės, 1927 m. Palangoje - per 2000, 1930 m. Kaune - 2168. Nusižirėjusios ateitininkų ir kitos organizacijos murengė savo suvažiavimus bei kongresus su parodomis, eisenomis, sporto šventėmis.

Moksleivių ateitininkų organizacijos uždarymas. Ateitininkų kelias nepriklausomybės metais nebuvo toks lengvas ir lygus, kaip j dabar nušviečia ateistinė spauda. Juos vis laikė puolaušrininkai, kultūrininkai ir kitos ateistinės krypties organizacijos. Prieš juos nuolatini akcijų vedė kairieji pažiūrėtojai spauda. Nuo pat ateitininkų sąjūdžio pradžių jiems nerodė palankumo liberaliai nusiteikę tautininkai, o kai katalikiškoji inteligentija, kuri sudarė daugiausia ateitininkų, nepamiršo tautininkų vesto totalitarinio diktatorinio režimo su Smetona priešakyje, j priešiškus ateitininkams ypač suliepsnojo. Tautininkai užsimojo užgniaužti moksleivių ateitininkų veiklą, o ilgainiui ir visą sąjūdį. 10 metų ateitininkai moksleiviai buvo priversti veikti nelegaliai ir sunkiai kovoti dėl savo organizacijos egzistencijos.

1930 m. Švietimo ministerija uždraudė ideologinio pobūdžio moksleivių organizacijas, išskyrus skautus, kurių organizacijų suvalstybinio, nustatytą tautininkišką kryptį ir jį šėfavo vietoj Aleksandro Stulginskio tapo Antanas Smetona. Uždarymas labiausiai paveikė ateitininkus, nes kitos moksleivių organizacijos - aušrininkų, varpininkų, jaunlietuvių, komunistinio jaunimo - nebuvo gausios ir jį taktiškai moksleivijai palyginti nebuvo didelė.

Katalikiškoji visuomenė moksleivių ateitininkų organizacijos uždarymą griežtai pasmerkė ir nesutiko eiti jokių kompromisų su valdžia. Katalikiškos organizacijos siuntė protesto raštus vyriausybei, reikalaujamos atšaukti draudimų. Studentai ateitininkams protesto ženklą juodu gėdulo raišteliais perrišo savo ženkleliams.

Lietuvos Vyskupų konferencija nurodė vyriausybei, kad Švietimo ministerijos aplinkraštis prieštarauja *vidurini ir aukštųjų mokyklų statymui* ir konkordato su Apaštala Sostu 25-ame straipsniui. Nepasitenkinimo tuo potvarkiu Apaštala Sosto vardu ministrui pirmininkui J. T. Beliuo pareiškė nuncijus arkivysk. R. Bartolonis. Tai jau draudimas nebuvo atšauktas, kilo ilga ir pikta katalikų kova su tautininkų vyriausybe. Draudimas, pažeidęs 1927 m. sudarytą konkordatą, labai pablogino Lietuvos vyriausybės santykius su Apaštala Sostu. Nuncijui arkivysk. R. Bartoloniui, kuris gynė ateitininkus, 1931 m. 06 15 buvo sakyta per 24 valandas palikti Lietuvą.

Moksleivius ateitininkus energingai gynė studentai ateitininkams, nors už tai jiems grėsė kalėjimas ir kitos bausmės. Jie tuojuo išleido kelis atsišaukimus, ragindami katalikišką visuomenę siūlyti vyriausybei protesto pareiškimus ir reikalauti, kad būtų atšauktas draudimas. Atsišaukimams platinti jie pasisklaidė po visą Lietuvą. Ši akcija padarė poveikį visuomenei ir sulaukė vyriausybės reagavimo. Buvo sudarytos bylos 4 kunigams ir 8 studentams. Juos kaltino antivalstybine veikla, už ką grėsė sunkios bausmės. Bylas spręsti perdavė kariuomenės teismui. Kaltinamuosius gynė žymiausi vairių pažiūrų Lietuvos advokatai: A. Tumėnas, R. Leonas, M. Sleževičius, V. Požėla ir keli kiti. Teismas apkaltino tik nelegalių atsišaukimų (be cenzūros leidimo) platinimu ir nubaudė palyginti švelniai: kun. Juozas Šalys - 2000 litų pabaudos, arba 3 mėnesiai kalėjimo, R. Masionis, J. Štaupis, kun. Žvynas - po 1000 litų, arba 2 mėnesiai kalėjimo, K. Mockus - 750 litų, arba mėnesis ir 3 savaitės kalėjimo, J. Labokas, J. Mikailas ir R. Svetulevičius - po 500 litų, arba vienas mėnesis ir 2 savaitės kalėjimo. Studentai J. Baranauskas ir K. Bauba, kunigai H. Prielgauskas ir Strumila buvo išteisinti. J. Štaupas, A. Masionis ir J. Mikaila bausmės atliko sunkią darbą kalėjime (3).

Moksleiviai ateitininkams, remiami katalikiškos visuomenės ir bažnytinės vyriausybės, savo veiklą tęsė nelegaliai už mokyklos sienas. Susirinkimus šaukė katalikiškose organizacijose, klebonijose, bažnyčiose, privačiuose butuose, susibūrus gamtoje, kinų daržinėse. Reikėjo saugotis policijos, saugumo seklių, mokyklos vadovybės ir mokytojų. Apsisaugoti ne visada pavykdavo. 1935 m. spalio mėnesio buvo susekta Biržų ateitininkų susirinkimas bažnyčioje: 4 mokiniai pašalinti iš gimnazijos, 11-ai sumažintas elgesio pažymys, o kapelionas atleistas iš pareigų. Ne kartą teko nutraukti susirinkimą, pastebėjus, jog sekia policija. Pavyzdžiui, 1934 m. Naujajame meto išvakarėse Kaune buvo sušaukta konferencija,

kuri iš vairi mokykl atvyko per 150 atstov . Prad jus pos d pasteb - ta, kad supa policija. Paspruk dalyviai susimet kitoje miesto dalyje, bet ir ia pasirodžiusi policija kai kuriuos sp jo sulaikyti: 15 mokini buvo pašalinta iš gimnazij , 3 moksleiviai gavo po 5 paras areštins, o dvasios vadas poetas kun. Kazimieras Žitkus-Vincas Stonis nubaustas pinigine bauda (3).

Ypa uoliai buvo sekamas moksleivi ateitinink Centras. 1931 m. pradžioje Varni koncentracijos stovykl buvo išsi stas Centro valdybos pirmininkas A. Damaševius (Damušis). J pakeit s A. Masionis netrukus 6 m nesiams išstremtas iš Kauno. Pirmininko pareigas per m jau 3 m nesius kal jime ats d j s J. Gratkauskas, kuris netrukus tiesiai iš gatv s išgabentas Varni koncentracijos stovykl , o Centro valdybos sekretorius J. Žemaitaitis išsi stas Šaki apskrit .

Tokiomis s lygomis moksleiviai ateitininkai veik 10 met . Organizacija neiširo, bet sustipr jo ir išaugo. Dr. J. Girmiaus teigimu, nari skai ius padid jo 2-3 kartus.

Nelegalus moksleivi ateitinink veikimas negal jo b ti malonus Švietimo ministerijai. Ji kiekviena proga ragino moksleivius pasir pinti, kad toks veikimas b t nutrauktas. Švietimo ministras J. Tonk nas 1935 m. mokytoj tautinink suvažiavime pareišk : *Slaptos lietuviškos organizacijos lietuviškoje mokykloje - m s mokyklos g da. <... > Ši nelemta yda mokytoj r pes iu iš mokykl turi b ti kuo grei iausiai pašalinta* (2). Bet nei sustiprintas sekimas, nei taikomos griežtos bausm s moksleivi ateitinink veikimo nesulaik . Draudimas, paskelbtas vadovaujantis ne pedagoginiais, o grynai partiniais sumetimais, buvo neteisingas, tod l jo ir neklausyta.

Didžiausias nuopelnas, kad moksleivi ateitinink organizacija po grindyje tvirtai laik si, priklauso prof. Pr. Dovydai iui. Jis t viškai r pino - si visais moksleivi ateitinink reikalais. Kaip to meto moksleivi ateitinink Centro pirmininkas raš , kad visada buvo pasireng s paremti Centr , kur jo kompetencija ir paj gumas baigdavosi. Jis nuolatos dalyvaudavo Centro valdybos pos džiuose. Geriau negu kuris kitas žinojo tikr organizacijos pad t. Laikydamesi konspiracinio atsargumo, vengdavo vieš pranešim apie veikim . Konferencijoje nuošalesn je vietoje prof. Dovydaitis „klausydavo išpažini“: atstovus iš vairi mokykl kviesdavo papasakoti apie savo kuop - kaip ji veikia, ar labai trukdo mokyklos vadovyb ir mokytojai. Rašydavo laiškus kapelionams, prašydamas pad ti kuopas lankantiems Centro instruktoriams, ir pats lankydavo kuopas.

Didel reikšm tur jo prof. Dovydai io rengiamos *Gamtos draugo* ekskursijos (vard gavo nuo populiarus „Kosmos“ žurnalo priedo). Šiose ekskursijose dalyvaudavo moksleiviai iš vairi ateitinink kuop . Specialiai pasamdytu garlaisviu iš Kauno plaukdami Nemunu pasiekdavo Nid , Klaip d , iš kur autobusais vykdavo Palang ir kitas vietas. Ekskursantai ne tik

susipažindavo su Lietuva, bet surengdavo ir metines moksleivi Ateitinink konferencijas. 1931 m. tokia konferencija vyko Tytuv nuose, 1933 m. - Palangoje, o 1935 m. ekskursantai *dalyvavo Ateitinink federacijos kongrese* Telšiuose. Ekskursijose dalyvaudavo apie 150-170 moksleivi. Drauge su prof. Dovydai iu keliaudavo moksleivi s jungos dvasios vadas kun. K. Žitkus, o kartais ir vysk. M. Reinsys. Ekskursijos suartindavo mokykl ateitininkus ir sutvirtindavo j ryžt veikti ir išverti nepaisant pavoj .

Plati R Dovydai io veikla tarp moksleivi ateitinink negal jo likti nepasteb ta: 1934 m. švietimo ministro jis buvo sp tas, o 1936 m., kaip min ta, atleistas iš universiteto. V liau universitet jis buvo gr žintas, bet tur jo pažad ti, kad atsisakys veiklos tarp moksleivi ateitinink . Kun. K. Žitkaus liudijimu, atpl šimas nuo moksleivijos jam buvo žaizda, niekad neužgijusi. Jam nustojus organizuoti ekskursijas, jas reng kiti.

Kiet katalik visuomen s nusistatym vyriausyb band palaužti spaudimu. Suvalstybino kelias priva ias katalik mokyklas, Teologijos-filosofijos fakultete apkarp katedr skai i ir sumažino etatus, katalik mokykl mokytojams at m valstyb s tarnautoj teises ir tuo užkirto keli jiems ištarnauti pensijas. Ta iau šios priemon s katalik nusistatymo nepakeit , ir vyriausyb buvo priversta ieškoti kompromiso: sutiko leisti veikti moksleivi katalik b reliams kapelion prieži roje, tik be ateitinink vardo ir be teis s tur ti Centr . Šitok kompromis buvo link s priimti ir Vatikanas, bet dauguma Lietuvos vyskup buvo kitokios nuomon s - jie nesutiko atsižad ti ateitinink vardo. Taip su vyriausybe nebuvo sutarta ir draudimas nebuvo atšauktas. Tautinink diktat riniam režimui susvyravus, 1939 m. buvo sudaryta koalicin vyriausyb ir švietimo ministru tapo ateitininkas sendraugis Leonas Bistras. Nors draudimas oficialiai nebuvo atšauktas, ta iau moksleivi ateitinink veiklos niekas netrukd .

Draudimo metu didel ir sunki pareig atliko mokykl kapelionai, globodami ir remdami moksleivi ateitinink kuopas. Labai reikšminga buvo vyskup M. Reinio ir K. Paltaroko parama. Atkakli 10-ies met kova, kuri išsvermingai kovojo Lietuvos katalikai ir kuri r m Apaštal Sostas, rodo, koki didel reikšm Lietuvos katalikams tur jo ateitinink s j dis ir kaip jiems buvo brangus pats ateitinink vardas.

(*T sinys kitame numeryje*)

LITERAT RA

1. J. Eretas. *Stasys Šalkauskis*. Brooklyn, 1960.
2. Iš Panev žio vyskupo *Kazimiero Paltaroko užraš* (Rankraštis).
3. J. Girnius. *Pranas Dovydaitis*. Chicago, 1975.
4. *Savu keliu*. VDU student ateitinink s junga. 1932.
5. St. Šalkauskis. *Ateitinink ideologija*. 1933.
6. *Ateltis*. 1927.
7. *Ateltis*. 1930.
8. *Sant ra*. Priešalkoholinis mokslo žurnalas. 1927. T. 1, 2-3 s s.

KNYG PASAULYJE

Jurgis Damulis

RELIGIN ATRIBUTIKA JUSTINO MARCINKEVI IAUS KNYGOJE „GYVENIMO ŠVELNUS PRISIGLAUDIMAS”

Šiandienei lietuvi lyrikai nesvetimas filosofinis aspektas, gilesnis jausm prasiveržimas, ieškojimas prasm s ir pastangos daryti apibendrinimus.

Aukš iausias apibendrinimas yra pasaulio esmi esm s supratimas. Kaip žinome, jis skyla idealistin ir materialistin kryptis. Tarybiniam poetui tur t b ti b dingas materialistinis pasaulio suvokimas. Ta iau kažin ar nors vienas lietuvi tarybinis poetas nuosekliai išlaik materia- listin pasaulio samprat .

Ryškiausi filosofin s lietuvi lyrikos atstovai yra Eduardas Mieželaitis ir Justinas Marcinkevi ius. Poezijos rinkinyje „Žmogus“ E. Mieželaitis iš tikr j deklaravo šiuolaikines komunistines paži ras. Ta iau kitoje labai gausioje E. Mieželai io k ryboje atrastume beveik visa, k dav žmonijos filosofin s minties raida.

Justino Marcinkevi iaus k ryba savo filosofine kryptimi n ra tokia vai- riapus . Vis d lto galima tvirtinti, kad b dingiausi Just. Marcinkevi iaus minties bruožai yra meil s, g rio ir grožio id jos. Tai b dinga visai poeto k rybai, bet ryškiausiai tai rodo naujausias lyrikos rinkinys „Gyvenimo švelnus prisiglaudimas“, iš j s 1978 m. Vilniuje.

Kas nori m styti, siekdamas g rio, grožio ir meil s kategorij prasm- nimo, neišvengiamai susiduria ir su krikš ionišk ja filosofija. Ir Just. Mar- cinkevi ius šioje knygoje operuoja, nors nenuosekliai, krikš ioniškojo, o tiksliau - religinio pasaulio esm s supratimo id jomis.

B dingiausias naujausios Just. Marcinkevi iaus poezijos bruožas - dua- listinis pasaulio sivaizdavimas:

Krinta

*gaili rasa. Tylu, kad net gird t,
kaip teisinasi k nas, kai dvasia
jam priekaištauja ir išmetin ja.*

Sielos ir k no opozicija, kuri tokia ryški pateiktoje citatoje, gl di visa- me rinkinyje. Dominuoja sielos vaizdis. Net visas pirmasis rinkinio sky- rius pavadintas „Su klausian ia ir klausian ia dvasia“. K nas, poeto su- pratimu, - tas narvas, kuriame gyvena uždaryta, bet nepavergta siela:

*Ir tu, nugal tas, l tai
prieš vej iries kr tine,
kartodamas l pomis: taip,
o siela vis šaukdamas: ne.*

Arba:

*Aš nežinau, ar tu pakelsi žmog
su klausan ia ir klausian ia dvasia.
Bet veda tavo spindulys, bet veda,
ir siela kyla, pasitikdama,
ten, kur liko pirmo žingsnio žem
usni akim, kur augo kraujo lašas,
kartodamas: esu, esu...*

Tas sielos kilimas dar daugelyje eilu išsakytas:

*Kur tie toliai, aukštumos, atstumai,
gyvastie - amžinastie mana?
Veržiasi lyg iš apleist r m
iš gamtos žyd jimo dvasia.*

Sielos ir k no opozicijai iliustruoti štai dar pora citat :

*Dvasia
ir k nas m s amžinumo.
Ir slypi visur,
kaip mintis ar siela mano k ne.*

Poeto lyrinis herojus jau ia, kad k nas laikinas, o siela amžina, ta-
ia jie vienas su kitu taip susij , kad labiausiai poet baugina tas
momentas:

*O kaip reiks pargr žti,
o kaip reiks pareiti
tenai, kur dar nebuvau?*

Bet mint , kad k nas tyliai g sta, lyrinis herojus sutinka stoviškai, o
kartais ir labai liaudiškai paprastai:

*Ir ilgai palov j graibo kojose
m šlin , nuvalkiot jau bat -
negi basas pas dievul eisi.*

Siela nor t pas Dievul eiti su k nu, su visa žemiška ja atributika ir
prašo:

*O boružei
gal sušnibžd si: dievo vabal li,
paimk mane dang su žeme.*

Vis d lto lyrinis herojus supranta, jog tai ne manoma, tod l ir sako:

*Giliai tavyje
mano dievas gyvena.
Jo p dsakais basas
kalnel kylu.*

Tik baiminasi, kad n ra aiškaus supratimo apie sielos pomirtin gyve-
nim :

*Dar nežinau, ar aš tave gerai paž stu.
Ir siela ieško Dievo:*

*Kas girdi tylint , aš klausiu,
Kai vakaras parklupdo j
Ir kai tamsa j taip ži ri?
Ant mano sielos jo šeš lis,
ant mano rank jo ranka,
ir žodis jo ant mano l p .*

Tod l lyrinis herojus ryžtasi:

*Ir galv nulenkti,
ištiesti rankas
kai peržengs per slenkst
didysis Kažkas.*

Žinoma, *siela*, *dvasia* ir *didysis Kažkas* (poeto parašytas didži ja raide) - tai vis poetiniai vaizdžiai. Ta iau tikras poetas savo filosofin *credo* ir išsako ne atviromis deklaracijomis, o poetiniais vaizdžiais.

Šiame lyrikos rinkinyje Just. Marcinkevi ius pab r ir daugiau vaizdži , susijusi su religijos mokymu, liturgika:

*Žyd k, žyd k, juodoji g le,
Ant žvaigždži altoriaus.*

*Peržegnotas. palyd tas jau esi
musi nutup tu lango kryželiu.*

Per mišparus išgiedojo.

*Ten stovi baltas baltas mano brolis.
Rugi baldakimas virš jo galvos.*

*Dangus man pritaria, kai aš kalbu:
pagoniško tik jimo ir meil s
duok, Nemune, dabar ir visados.*

*Iš ia
Kristupas brenda
su vaikeliu ant peties.*

Pra jus mes pažymejom Kaino ženkle.

Visi m s pabrauktieji vaizdžiai bus suprantami ir savi krikš ioniškai išaukl tam žmogui, ir atvirks iai, jie nieko nesakys tam, kuris to dvasinio klodo ir patirties nepaž sta.

O štai kaip nusakytas Kristaus mirties ant Golgotos kalno b tinumas:

*Bet jau eršk tis žydi - jo kar nai.
Bet auga medis mumyse - jo kryžiui.
Tam, kurs ateina, kito ženkle n r.*

O kad žem je turi viešpatauti meil ir g rio pradai, poetas jau tiesiog deklaruoja:

*Didumas to. kas mumyse
iš meil s auga ir gerumo!*

Rinkinio pabaigoje yra septynios meil s elegijos. Jose pakiliais vaizdžiais išsakoma meil s esm , jos b tinumas žmogui:

*Ži r k mane, ži r k,
Žvaigžde meil s aukštoji!
Ž r k virš man s, ž r k,
Gerumo pilnoji.*

Myl ti - laim , nes viso gerumo laidas - meil . Gal jau galima Just. Marcinkevi i laikyti konvertitu ir rašyti krikš ioniškos minties skelb - jus? Ne. Visos tos mintys - dar ne tiesos atradimas, dar tik jos ieškojimas. Tai liudija kitos to paties rinkinio eilut s, kuriose poetas išsako savo abejones:

*K aš galiu pasakyti
orui ar vandeniui
apie buvim ?*

*<... > Ir man baisu,
kad nuo man s kažkas vis atsilieka.
Kad jau buvau, kada sakau esu.*

*Ak, b ti tarp t form ir gars ,
dainuot prie tako, vedan io Niek .*

*Vandeniui, oru, ugnim jau buvai.
At jo eil b t žeme.*

Tai sutampa su graik gamtos filosof , panteist , pagaliau agnostik mintimis. O ir Just. Marcinkevi iaus tik jimo supratimas vietomis liaudiškai panteistiškas:

*Dar gyvas tas tik jimas, vaikai,
kad galima spindul eiti...*

*Ties tuo slenks iu ir pakyl k mane,
Kur aš, gyvenimo apakintas, vis giedu:
Ten dega švie ia aukštas meil s langas,
Ir baltos rankos atidaro j .*

Didžiausias lyrinio herojaus troškimas gal ryškiausiai išsakytas šiose eilut se:

*Tai mano žem . jeigu nori - imk.
Tik neatskirk man s nuo dieviškumo.
kurio esi pilna, gyvyb s upe!*

Pabaigai reikia pridurti, kad religini vaizdži atsiradimas Just. Marcinkevi iaus poezijoje n ra vienišas medis dykumoje - tarybin je lietuvi poezijoje. J rasi ir naujausiame Alfonso Maldonio rinkinyje „Rytas vakaras“. Ypa domus eil raštis, antrašte „Du pagalvojimai minint dievo vard be reikalo“:

*O viešpatie, kod l tiktai kurti
Tave išgirsta, o akli paž sta?
Tod l, kad savyje, labai arti
Pamato prasm ir išgirsta tiksl .
Kod l tu, dieve, nedavei taikos?
Kod l tava malon j r kraujo braido?
Tod l, kad j s be kraujo ir ugnies aukos
Nedr sote reg ti mano veido.*

Vytautas Onaitis rinkinyje „Dega širdies ugnis“, išleistame po jo mirties, sako:

*Negalima neigti Einšteino nuopeln ,
Ieškant
ketvirto matavimo.
Neigti negalima ir Kristaus,
Ieškant v l to paties
matavimo.*

Kristaus ir 12-os apaštala vaizd vartoja ir Robertas Keturakis eil raštyje „Tryliktas“.

Religini vaizdži atsiradimas lietuvi tarybin je lyrikoje - naujas reiškiny s, ir kritikams, kurie remiasi socialistinio realizmo metodologija, nelengva bus tai paaiškinti.

Tik kim s, kad tos pirmosios kregžd s - ne paskutin s.

* * *

TIKRAS APAŠTALAVIMAS lygiai dega tiesos ir žmogaus meile. Nemylint tiesos, negali b ti ryžtamasi j skleisti. Nemylint žmogaus, negali b ti nenusiviliama po pirmos neišvengiamos nes km s. Kas iš ties myli ties , tas tesijau ia jos tarnu, o ne „savininku“. Kas iš ties myli žmog , tas lygiai visus broliška vertina ir lygiai visais pasitiki ligi galo.

(Dr. Juozas Girnius)

Loreta [Loreta Užemėckait]

IŠEINU,

ir mano kelias b ga vingi vingiais
vis tolyn, be galo vis tolyn.
Kartais gr žt nor t s,
bet pritr ksta laiko
ir eini per amžius vis pirmyn -
kol sustoji kart ir nutil s,
aušron rank jau nebetiesi.

Taip gr žti
 amžin didžiul tyl ,
 iš kurios ir at jai,
 ir tav s kaip vaiko
 laukia dosnios rankos,
 jei pirmyn,
jei tiktai gerai savu keliu jai.

AKTUALIJOS

J. M-tas [Kazimieras Šapalas]

VILNIAUS UNIVERSITETO 400 MET JUBILIEJUS

Pla iai pamin tos Vilniaus universiteto 400 met sukaktuv s. Joms rengtis Universitetas prad jo prieš 10 met ir atliko didel s reikšm s darbus: periodin je spaudoje skelbiamais straipsniais išpopuliarino Universitet ir jo sukaktuvi min jim ; surinko nemažai medžiagos, nušvie ianios Universiteto keli , atliktus darbus mokslo srityje ir jo reikšm lietuvi bei kaimynini taut kult rai; išleido trij tom Vilniaus universiteto istorij . Tiesa, veikalas parengtas vadovaujantis marksistine-leninine metodologija, kuri reikalauja laikytis partiškumo. Tod l kritiškas skaitytojas pasigės jame akademiniam leidiniui reikiamo objektyvumo, pajus daugelio teigini menk mokslin pagrindim ir ne su visais jo pateiktais praeities vyki ir mokslinink darb vertinimais sutiks. Bet, nepaisant to, „Vilniaus universiteto istorija“ pad s geriau pažinti senojo Universiteto praeit ir susidaryti vaizd apie pla iai išaugus ir savo moksliniais darbais gars jant dabartin Universitet . Veikale iškelti faktai rodo, jog vysk. Valerijono Protasevi iaus r pes iu steigtas ir j zuit vadovaujamas Universitetas daug patarnavo mokslui bei kult rai Lietuvoje, ir kartu paneigia tame pa iame veikale išreikšt teigim , jog Universiteto organizatoriams *r p jo ne pats aukštasis mokslas, o tik mokyklin mis priemon mis nug al ti Lietuvoje protestantizm* (I kn., p. 49). Apie Vilniaus universitet išleistas veikalas ir informaciniai leidiniai taip pat rus , angl ir vokie i kalbomis.

Rengiantis Universiteto sukaktuv ms, buvo atnaujinti senieji jo pastatai, Saul tekio al joje pastatyti nauji r mai ir student bendrabu iai. Atlikti labai dideli darbai, kuriuos buvo traukti architektai, statybininkai, skulptoriai, dailininkai, restauracini darb meistrai. LKP CK pirmojo sekretoriaus teigimu, vien senojo Universiteto ansambliui restauruoti išleista daugiau kaip 11 milijon rubli . Senieji r mai ir tarp j išsid st kiemai atjaun jo, nušvito ak džiuginan iomis spalvomis, pasipuoš skulpt romis, mozaikomis, freskomis. Atsiskleid ir kai kurios senosios, po tinku

slyp jusios freskos. Iškilms se dalyvav s Frankfurto prie Maino (VFR) universiteto profesorius K. Vinteris pasak : *Labiausiai simin jubilejaus inauguracija Didžiajame kieme, kuris taip puikiai restauruotas. Stebina didžiulis r m atnaujinimo darbas. Mes ne sivaizdavome, kad j s taip galite padaryti.*

Sukaktuvi iškilms vyko rugs jo 19-22 d. Atvyko daug sve i iš kit SSRS respublik ir užsienio šali . Dalyvavo SNO UNESCO atstovas dr. K. T. Balbiras, mokslininkai ir delegacijos iš JAV Kanados, Vokietijos (VFR ir VDR), Austrijos, Italijos, Danijos, Suomijos, ekoslovakijos, Lenkijos, Kongo, Maskvos, Leningrado, Rygos ir daugelio SSRS aukšt j mokykl . Tarp sve i buvo SSRS Moksl akademijos prezidentas A. Aleksandrovas, VDR Moksl akademijos prezidentas V Šeleris, daugelio universitet rektorai, akademikai, profesoriai. Tokio didelio mokslinink susib rimo nei Vilnius, nei Lietuva niekada n ra ma iusi.

Iškilmi inauguracija vyko universiteto Didžiajame kieme, iškilmingo min jimo susirinkimas - Operos ir baleto teatre. Surengta student šventin eiseną per miest , didelis koncertas Sporto r muose, mokslin s konferencijos, Dail s parod r muose atidaryta paroda, vaizduojanti Vilniaus universitet dail je. Universiteto iškilmi min jimas buvo didel kult ros švent ne tik Universitetui, bet ir visai lietuvi tautai. Min jimo eig per radij sek ir televizijos laidas mat visa Lietuva.

Jubiliej minint labiau išryškinta Vilniaus universiteto reikšm mokslui, kult rai ir švietimui. Iškilmi metu vienoje savo kalb Universiteto rektorius akad. Jonas Kubilius pažym jo, kad Vilniaus universiteto 400 met sukaktis, jo praeitis ir dabartis ne lokalinio pob džio kult ros ir mokslo reiškinyms. Universiteto ind lis moksl turi reikšm s ne vien Lietuvai, bet ir apskritai mokslui. Ne be pagrindo tarptautin švietimo, mokslo ir kult ros organizacija UNESCO Vilniaus universiteto sukakt trauk savo rengini plan .

Vilniaus universiteto istorija, kaip sak rektorius Jonas Kubilius, yra turtinga ir sud tinga: kurtas vidurini ir nauj j amži sand roje, jis vis laik buvo branginamas, nes nepaprastai jautriai atsiliepdavo krašto ekonominius, politinius, ideologinius ir kult rinius poreikius. j suplaukdavo naujausia mokslo bei socialin mintis. ia buvo palanki dirva naujoms, originalioms id joms kilti ir pl totis.

Vilniaus universitetas XVI-XIX a. atliko didel vaidmen Lietuvos ir gretim krašt kult riniam gyvenimui. Jo biblioteka, gavusi pradži 1570 m., buvo prieinama ir platesnei visuomenei. Akademin spaustuv leido vairi mokslo šak knygas bei vadov lius. ia išspausdintas pirmasis lietuviškas elementorius, kurio vien XVIII a. iš jo 12 leidim . Ir latvi kalba išleistos pirmosios knygos buvo išspausdintos šioje spaustuv je.

Universitetas išaugino žymius lietuvi tautos raštijos bei mokslo atstovus: XVII a. - Konstantin Sirvyd , Jon Jaknavi i , XVIII a. - Žygmant

Liauksmin, Albert Vijk-Kojalavi, Roman Simanavi, XIX a. - Motiej Valani, Simon Daukantas, Simon Stanevi, Jurg Pabrž, Teodor Narbut ir daug kit. XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pradžioje Universitetas m vadovauti visam Lietuvos ir Baltarusijos švietimui. Jo žinioje buvo t krašt mokyklos. Jis stimuliuo klasicizmo ir romantizmo kryptis atsiradim bei pl tot Lietuvoje (Adomas Mickevius, Julijonas Slovackis, Juzefas Ignacas Kraševskis). Susiformavo savita Vilniaus Dail s mokykla (Jonas Rustemas, Pranciškus Smuglevius). Universiteto architektos katedra plaiai ir ryškiai realizavo klasicizmo principus (Laurynas Stuoka-Gucevius). Mokslo pasaulyje plaiai išgarsjo Universiteto observatorija. XIX a. pradžioje Vilniaus universitetas buvo viena žymiausių aukštųjų mokykl Europoje. Jo mokslinink sukurtos teorijos buvo d stomos ir kituose universitetuose. Ir Lietuvos teatro ištakos glaudžiai susijusios su Universitetu. Universitetas per 400 met atliko didel darb, sukur išliekamosios reikšmės kultūrinę vertybę.

Universiteto praeitis, - pažymj rektorius J. Kubilius, - tai n ra nulaužta šaka, kuri išdži visi ir sumaigyt galima nublokšti pakel je. Praeitis savo šaknimis glaudžiai siejasi su šia diena, o savo atžalomis - ir su ateitimi.

Dabartinis Universitetas yra išaug s stamb mokslo centr, sub r s nemaža savo moksliniais darbais pasižymjusi mokslo darbuotojų. D s-tom j personal sudaro apie 90 mokslo daktar ir profesori, 680 mokslo kandidat ir docent. Mokslo pasaulyje gijo pripažinim Universitete susiformavusios mokslin s matematik, fizik, medik, lingvist mokyklos. Vilnius tapo pasauliniu baltistikos centru, Universiteto kalbininkai sudaro to centro branduol. Universitetas palaiko ryšius ir kartu sprendžia užsibr žtas mokslines problemas su daugeliu tarybini ir užsienio aukštųjų mokykl. Jo mokslo darbuotojai su pranešimais dažnai dalyvauja tarptautin se mokslin se konferencijose ir pasitarimuose. Kai kurie profesoriai (akad. j. Kubilius) kvieiami skaityti savo kurs užsienio universitetuose. Universitete mokosi 16 500 student; kasmet baigimo diplomus gauna apie 2500 absolvent; 1945-1979 m. Universitet baig 39 421 studentas.

Periodinė spauda nemažai raš apie Universitet ir jo sukaktuves. Pamin tinas prof. Arnoldo Piro kino str. „Pirmasis puslapis“, išspausdintas savaitraštyje „Literatūra ir menas“ (1979 08 18). Autoriaus teigimu, Vilniaus universiteto steigim nul m ne vien religin s katalik ir protestant kovos, kaip iki šiol daugelis istorik man. Jis rašo:

Kalb dami apie Valerijon Protasevi, vien ryškiausių Vilniaus universiteto k r j, mes dažnai užmirštame, kad jis buvo ne tik Vilniaus vyskupas, bet ir žymus valstyb s veik jas, kartu su kitais priešin sis Liublino unijai ir Lietuvos inkorporavimui Lenkijos sud t. <...> Paskutiniu metu gauta duomen, kurie leidžia daryti prielaid, kad Valerijono Protasevi iaus sumanymas kurti Vilniuje

universitet susij s su tam tikr feodalini sluoksni pastangomis atsikratyti Krokuvos universiteto takos švietimo srityje. <...> V. Protasevi ius, pirm kart (;576 05 25) kreipdamasis popieži su projektu kurti Vilniuje universitet, nurod ne religin motyv, bet tai, kad Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštyst je, kuri dydžiu prilygsta Lenkijos Karalystei, nes jokio universiteto.

Vysk. Protasevi ius pasipriešino Lenkijos bažnytin s provincijos nutarimui iš vyskupij reikalauti, kad jos kasmet mok t mokest Krokuvos universitetui išlaikyti. Jis kreip si popieži, prašydamas Vilniaus vyskupij atleisti nuo šios prievol s, nes Krokuvos universitetas Lietuvai neduos jokios naudos: Universitetas Lietuvoje es s reikalingesnis negu Krokuvos universitetas Lenkijoje.

Šie prof. A. Piro kino iškelti faktai ne visai atitinka kai kuri „Vilniaus universiteto istorijos“ autori tvirtinim, jog Vilniaus universiteto organizatoriams r p j s ne pats aukštasis mokslas, o tik protestantizmo nugal jimas. Min tame straipsnyje prof. Piro kinas palie ia Vilniaus universiteto nacionalin s priklausomyb s klausim, nes kai kas, ypa iš lenk, m gina neigti jo priklausomyb lietuvi tautai. Prof. Piro kinas pažymi, kad j zuitai visada steng si pabr žti, jog Vilniaus universitetas - tai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštyst s mokslo židinys. Iki XVIII a. pabaigos paskaitos, dauguma pratyb, susirašin jimas vyko lotyn kalba. Bet tai b dinga visiems to meto universitetams. Toji aplinkyb, kad jame viešpatavo lotyn kalba, o nuo XIX a. imta vartoti ir lenk kalba, *n ra jokia kli tis*, - rašo prof. Piro kinas, - *teisingai išspr sti Universiteto priklausomyb s klausim*. Juk bene iki 1809 m. Berlyno mokslo akademijos pos džiuose buvo vartojama pranc z kalba, bet niekas tos staigos nelaiko pranc ziška. Nieko nesako ir tai, kad senojo Universiteto profesori bei student b ta ir kit tautybi. Mokslas visada buvo internacionalus. Vilniaus universiteto k r jai ir ugdytojai, kaip pabr žia A. Piro kinas, buvo Lietuvos, netgi etnografin s, žymieji veik jai ir jo paskirtis buvo tarnauti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštyst s visuomenei.

„Literat roje ir mene“ (1979, Nr. 37 ir 38) išspausdintas Jono Anio ilgas straipsnis „Universiteto jubiliejus ir buržuazin istoriografija“. ia apie sen j Vilniaus universitet kalbama su autoriui b dingu diletantizmu ir ateistiniu fanatizmu. Jis rašo: *Katalik bažny ia kaip institucija niekad nebuvo sentimental. Ji netur jo humanistini aspiracij, o tik ekonominius, politinius bei ideologinius interesus.* Tai es gerai matyti iš Vilniaus universiteto pavyzdžio: *J zuit vadovaujamas universitetas visa savo mokymo bei aukl jimo sistema veik jaunuolius taip, kad, savo aukl toj nuolat priži rimi ir mokomi, kasdien dalyvaudami bažnytin se apeigose, tur dami kas m nes eiti išpažinties, net kil iš evangelik ar sta iatiki, jie virsdavo fanatikais katalikais. Bet kuria proga tiesiogiai ar netiesiogiai kurstomi, universiteto studentai puldavo evangelik*

kunigus, bažnyias, prieglaudą, namus, mušdami, piešdami ir naikindami.

Šiems žodžiams patvirtinti pamini Vilniaus kalvinist maldos nam sugriovim 1682 m., kai *kažkieno paraginti akademijos studentai, vadybei nieko nežinant, laisv nuo studijų dien užpuol ir iki pamat sugriov reformat bažnyi.*

Student išsišokim visais laikais pasitaiko. Bet ar šis student išpuolis ir kiti galimi student akibrokštai leidžia apskritai teigti, jog Katalik Bažnyia antihumaniška, kad Universiteto studentai tiesiogiai ar netiesiogiai buvo kurstomi užpulti ir mušti kitatikius?

Visai kitaip apie auklį jį Universitete atsiliepia prof. A. Pirokinas. Jau min tame straipsnyje jis rašo:

Specifiškai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lygos vertėjui žuizit bti tolerantiškus kit konfesijų atžvilgiu. Kadangi Lietuvos gyventojai, nepaisant religinio skirtumo, Vilniaus universitetą žiūrėjo kaip nereliginą mokyklą, tai jame mokėsi tiek protestantai ir staikiai, o viliu radosi ir vienas kitas musulmonas ir net žydai. Taigi šioje aukštojoje mokykloje viešpatavo palyginti tolerantiška dvasia.

Vilniaus universiteto jubiliejaus minėjimo metu akcentuota jzuit vadovaujamo senojo Universiteto didelė reikšmė Lietuvos mokslui ir kultūrai paneigia istorijos vadovliuose skelbiamą ir ateistiną propagandą kartojamą teiginį, jog *Katalik Bažnyia visa savo veikla stovėjo prieš lietuvi kalbą ir kultūrą vystymąsi (Lietuvos istorija. 1958, p. 45).*

Vilniaus universiteto jubiliejplaiiai paminėjo ir užsienyje gyvenantys lietuviai: rengė mokslines konferencijas jubiliejui paminėti, susirinkimus ir paskaitas. Vatikano radijas davė seriją paskaitų iš Vilniaus universiteto istorijos. Plaiiai rašė periodinė spauda. Išleista kun. prof. Pauliaus Rabikausko knyga „Mokslin pažanga Vilniaus akademijoje“ (Roma, 1972. 218 p.) ir „Lietuvos universitetas 1579-1803-1922“ (red. P. epinas. ikaga, 1972).

J. M-tis [Jonas Ambraziejus]

PO 40 METŲ ...

1939 m. spalio 10 d. vakare Kremliuje buvo pasirašyta *Vilniaus ir Vilniaus srities Lietuvos Respublikai perdavimo ir Lietuvos-TSRS savitarpio pagalbos sutartis*. Ji buvo Tarybų Sąjungos-Vokietijos reikštė pa imet rugpjūčio 23 d. ir rugsėjo 28 d. sutarė tiesiogin išdava. Taciau kalbėjime ne apie šias valstybes - kalbėjime apie save.

Ar diktato priemimas buvo vienintelis galimas kelias? Ar kapituliacijos formos priežasė reikia ieškoti tik vyriausybjė, ar ir visoje Lietuvos valstybinėje ir visuomeninėje struktūroje? Apie šiuos klausimus ir suksim s svarstymas.

Dabar daugelis, ypa jaunesnieji, yra tos nuomon s, jog reik jo kautis. Tokias nuotaiikas skatina ž l s, nacionalinius jausmus skaudžiai žeidžiantys straipsniai oficialioje spaudoje, taip pat ir suvokimas, jog tai vis tiek neišgelb jo šimt t kstan i m s žmoni . Kaip sunku tur jo b ti mirti Norilsko verg lageriuose m s karininkams! Juk jie b t gal j mirti m šio lauke, atlikdami pareig T vynei. Laim ti jie netur jo galimyb s, bet juk kario pašaukimo esm ne pergal , o nuolatinis pasirengimas išpirkti T vyn aukš iausia kaina - savo gyvybe.

tai paprastai atsakoma, jog taip atrodo žvelgiant iš dabarties pozicij , žinant visk , kas po to sek . Tada tok neišprovokuotai žiaur elges buvo sunku sivaizduoti. Atrod , jog kuo mažesnis bus pasipriešinimas, tuo ir auk bus mažiau. Mesti armij m š, neturint jokios paramos, neturint n mažiausios vilties laim ti, reikšt niekinam poži r žmogaus gyvyb . Juo labiau kad ir kari ryžtas kautis tokiomis s lygomis, kaip atrodo, buvo ne itin didelis. Be to, viena yra asmeniškai ryžtis paaukoti savo gyvyb , ir visai kas kita - si sti tikr mirt kitus. Net jei ir buvo tik tasi, jog okupacin valdžia elgsis taip, kaip pasielg (faktiškai - buvo, nes jau buvo žinomas j elgesys Vakar Baltarusijoje ir Ukrainoje), apsispr sti nebuvo lengviau, nes naikinti belaisvius - tai prieš apsisprendimas ir atsakomyb , o si sti savo kareivius, juo labiau mobilizuotus, neturin ias joki perspektyv skerdynes - tai jau m s vyriausyb s apsisprendimas ir atsakomyb . Antano Smetonos pasisakymas už pasipriešinim v liau, 40-aisiais metais, vien tam, kad pagerint pozicijas pokario derybose, vargu ar pateisina mas. Deryboms tai per didel kaina. Kad tai buvo šiurkš ios prievartos aktas, ir taip visiems, kas bent kiek tuo domisi, yra aišku ir joki diskusij nekelia. M s ryžtas priešintis, m s visuomeninis ir valstybinis brandumas - ia jau kitas klausimas. B kime atviri: sunku sivaizduoti, jog taip b t pasielgusi, pavyzdžiui, Šveicarijos vyriausyb , net jei j perkeltume prie Baltijos (aišku, kartu su tauta, su jos institutais, tradicijomis, patirtimi). Tai nereiškia, jog ji b t tikrai davusi sakym kautis. Galb t ji b t sakiusi kapituliuoti. Jei turi 50 000 kareivi , o priešas sutelk pasienyje 500 000, neskaitant milžinišk rezerv , kapituliacija visiškai priimtinas sprendimas. Tas ir yra, jog mums pritr ko j g ir šiam paskutiniam, kiek buvo manoma garbingesniai, sprendimui. Mes nekapituliuome. Buvome priversti patys užsinerti kilp ant kaklo, ir net b - tinai išlaikydami ger min . Skaudžiai dabar mus žeidžia „Švyturyje“ spausdinami tuometin s vyriausyb s vadovo Antano Merkio pirm j okupacijos dien per radij pasakytos kalbos žodžiai:

Nauj dalini atvykimas Lietuv yra vyk s kaip tik d l pa ios Lietuvos ir Soviet S jungos didesnio saugumo sumetim . Tod l ši kariuomen pas mus atvyko kaip draugiška kariuomen ...

Vis t raginim draugiškai sutikti siveržusi armij tikslas buvo ne tik „užglostyti žv r“, bet ir siekimas užb gti už aki bet kokiems

pasipriešinimo bandymams. O toki nuotaik, matyt, b ta. Ypa aviacijoje. Pavadinsi okupantu - jie gal priims tai kaip signal atidengti ugn, ir visos pastangos išvengti auk bus veltui. D l šios priežasties sava vyriausyb visuomen s demobilizacija buvo suinteresuota, atrodo, labiau už siverž lius. D l tokios vyki raidos kaltas ne vien vyriausyb s silpnumas. Daug priežas i ia susipyn . Norint tvirtai laikytis, b tina stipri visuomen s parama, o tam b tini glaud s ryšiai tarp vyriausyb s ir visuomen s. 1926 metai toli gražu ne tokia linkme tuos ryšius pakreip . Pats perversmas taip pat ne tuš ioje vietoje gim . Bet tai jau atskiros didel s temos.

Grynai diplomatin je plotm je vyriausyb padar visk , k gal jo. Juk toji sutartis su gul sileidimu bent pusme iui atitolino galutin okupacij . B t užgriuvusi, reikia manyti, ne v liau kaip Suomij (lapkri io m n.). Be abejo, kar b t „prad jusi“ Lietuva, pavyzdžiui, tur dama tiksl užimti Kijev ir atkurti Lietuv nuo j r iki j r . Tarybin vyriausyb , aišku, neb t gal jusi pak sti tokios gr sm s savo šalies saugumui ir ryžtingais atsakomaisiais raudonosios armijos veiksmis b t išardžiusi ž liai klastingus k slus, o to rezultatas - buržuazin santvarka Lietuvoje skubiai žlunga, o jos griuv siuose susikuria tarybin respublika. Jai Taryb S junga b t atidavusi ne tik Kijev , bet ir Maskv .

Vis d lto toji demobilizacija turi ir gilesn prasm . B tent d l jos niekšyb pasirod esanti visiškai nuoga - savavališki areštai, kankinimai, masiniai tr mimai liko niekuo neپردengti. Šia prasme ir tie karininkai Norilske mir ne veltui.

Pažvelkime dabar visa tai pla iau. Žyd aktyvisto M. Heifico lageryje parašytoje knygoje atpasakota domi autoriaus diskusija su ukrainie i nacionalinio jud jimo dalyviais. Sustokime tik ties baigiamaisiais autoriaus samprotavimais. Juose jis palygina viduramži Europos dvi žyd bendruomenes: Ispanijos ir Vokietijos vienos dalies. Ispanijos žydai pasidav spaudimui, išoriškai prisitaik , bet vis d lto išsaugojo savo religij ir kult r , o min ta vokie i bendruomen laik si be kompromis ir dingo be p dsak .

Ta iau, - rašo Heificas, - aš neatsisakau savo nuomon s, nes tie Ispanijos žydai išliko tik d ka t , kurie žuvo. Ne jie save išsaugojo, bet žuvusieji juos.

M s situacija kiek kitokia. Galima prarasti Anglijos, Amerikos lietuvi bendruomenes, bet joku b du - Lietuvos. Naudinga ia prisiminti Amerikos ind n likim . Jie negeb jo prisitaikyti prie pasikeitusio j g santykio, atitinkamai pakeisti gyvenimo b do bei kovos metod ir žuvo arba buvo išstumti dykumas. Jie negeb jo tvirtumo suderinti su lankstumu, tiksliau - išmintimi. Ta iau kažkas nuolat atsiduria kraštutin je situacijoje, kurioje tenka arba išduoti, arba priimti už vis taut Pil n likim . Lietuv tad, kiek ji yra tikra Lietuva, mes dr siai galime vadinti *Pil nais*.

Tarybin aktyvist atvirumo akimirksniu prie stalo papasakojo tokio pokario epizodą. Su rus saugumieji jį vedė suimti jauno merginą. Einant pro ežerą, mergina staiga šoko vandeni ir nebeišliko. Tai vyko kažkur Dzūkijoje. Kodėl ji paėjo jaunystę pasirinko tokią žiaurą mirtį? Gal panikos apimta? Bet tokiu atveju labiau tikėtinas būtų bandymas - nors ir beviltiškas - plaukti kitą krantą, būtų... Savisaugos instinktas vis dėlto stipresnis už paniką. Gal jį troško parodyti didvyriškumą? Bet kam? - porai prieš, kurie, kiek palauk, nusispjov ir nuėjo savo keliais. Gal dėl kankinimų baimės? Bet pasakydama, kad žino, ji galėjo tikėtis išvengti. O gal jį bijojo būtų neišvertę ir pasakyti?.. Ežeras tyli. Net nežinau kuris, kaip nežinome, ant kurio piliakalnio stovėjo Pilnė.

Abiem atvejais viskas, kad žinome, žinome iš prieš. Kiek dar ji - Pilnė - išsikils kada nors, kai bus atidaryti visi slaptieji archyvai... Tik iš 1939-10-03-1940-06-15 laikotarpio Pilnė vargu ar išsikils... Nerandame aiškių, visą apimančių atsakymų pradžioje iškeltus klausimus. Lemtingas klaidinimas, bet nesutikome ir didvyriškumo. Lieka tik suvokimas, jog kažko trūkavo...

TIKINĖJŲ TEISĖMS GINTI KATALIKŲ KOMITETAS

„Tiesos kelias“ Nr. 12 paskelbė platoką informaciją apie *Tikinėjų teisėms ginti katalikų komitetą (TTCKK)*. Norime apie tai bent trumpai informuoti ir „R. pintojo lietuvių“ skaitytojus.

1978 m. lapkričio 13 d. buvo kurtas *Tikinėjų teisėms ginti katalikų komitetas*, kurio nariai 5 kunigai - *Jonas Kauneckas* (Telšiai), *Alfonsas Svarinskas* (Viduklė), *Sigitas Tamkevičius* (Kybartai), *Vincas Vainorius* (Skaudvilė) ir *Juozas Zdebskis* (Šlavantai) - Maskvoje surengtoje spaudos konferencijoje pristatė *Komitetą* užsienio žurnalistams.

Komitetas savo pareiškime sakė, jog jis sieks katalikams lygią teisių su ateistais. Siekdamas šio tikslo, *Komitetas* pasiryžė:

- 1) atkreipti tarybinės vyriausybės dėmesį Bažnyčios ir paskiriamų asmenų diskriminavimo faktus;
- 2) informuoti Bažnyčios vadovybę, o reikalui esant ir visuomenę apie tikinčiųjų padėtį Lietuvoje bei kitose tarybinėse respublikose;
- 3) siekti, kad tarybiniai statymai ir jų praktinis taikymas, susiję su Bažnyčios ir tikinčiųjų reikalais, neprieštarautų tarptautiniams Tarybų Sąjungos susitarimams;
- 4) aiškinti kunigams ir tikintiesiems jų teises ir padėti jas apginti.

Komitetas veiks viešai ir nesieks jokių politinių tikslų. Jis solidarizuosis su Tarybų Sąjungos bei viso pasaulio žmogaus teisių gynėjais ir pasiryžęs su jais bendradarbiauti. Ypač artimai nori bendradarbiauti su *TSRS tikinčiųjų teisių gynimo krikščioniškuoju komitetu*. Šis bendradarbiavimas bus kuklus indelis, kuriuo *Komitetas* prisidės ne tik prie žmogaus ir tikinčiųjų teisių gynimo, bet ir prie ekumeninio sąjūdžio.

Komitetas yra paskelbęs kelet dokumentų. Pirmajame dokumente kreipiasi Šventj T v, pareikšdamas beslygišką ištikimybę Apaštala Sostui. Antrajame dokumente prašo leisti vyskupams Vincentui Sladkeviui ir Julijonui Steponaviui eiti ganytojų pareigas; trečiajame prašo TSRS vidaus reikalų ministrą išleisti kun. Prancišką Masilioną aplankyti savo brolius, gyvenančius JAV; ketvirtajame prašo religijų reikalų tarybos galiotinai panaikinti kunigams Jonui Zubrui, Alfonsui Svarinskui, Sigitui Tamkeviui skirtas baudas už surengtą V linijos procesiją. *Komitetas* yra paskelbęs ir daugiau dokumentų. Bažnyčia bei tikinčių teisės apginti.

Tikinčių teisės ginti katalikų komiteto steigimas yra didelės svarbos dalykas. Su jo steigimu prasideda naujas katalikų kovos dėl savo teisių tarpinis. *Komiteto* nariai imasi labai svarbių ir atsakingų pareigų. Lietuvos TSR prokuratūra jau yra susidomėjusi *Komiteto* narių veikimu. „Tiesoje“ (1979 09 05. Nr. 204) prokuratūra paskelbė tokio turinio informaciją: *Iškviesti Lietuvos TSR prokuratūrą Viduklės bažnyčios klebonas A. Svarinskas ir Kybartų bažnyčios klebonas S. Tamkevičius buvo oficialiai spinti už tai, kad jie, naudodami bažnyčią ir kulto tarnaut, skleidžia žinomai melagingus prasimanymus, šmeižiančius tarybinę valstybę ir visuomeninį santvarką, pažeidinėja religinių susivienijimų nuostatus ir tamkursto tikinčiųjų. Piliiečiai A. Svarinskui ir S. Tamkevičiui išaiškinta, kad už pakartotinai tarybinėse statymuose pažeidinėjimą jiems gali būti taikomos griežtesnės teisinių poveikio priemonės.* (Kokius melagingus gandus, šmeižiančius tarybinę valstybę, skleidžia, informacijoje nėra nurodyta.)

Tikinčių teisės ginti katalikų komiteto nariai pasiryžę viešai ginti Bažnyčią ir tikinčiųjų reikalus. Tikinčiųjų pareiga melsti Aukščiausiems palaimojimams veiklai ir juos visokeriopaipai remti.

BAŽNYČIA PASAULYJE

[Edvardas Šiuigžda]

BAŽNYČIOS PATALYSE SOCIALISTINĖSE ŠALYSE

Mūsų popiežius yra socialistinės šalies atstovas. O socialistinėse šalyse, kaip žinome iš savo praktikos ir patyrimo, religija yra beveik „uždraustas vaisius“, kur laisvai mstantis žmogus gali pasiekti tik nugalėjus daugelį psichologinių, tiek fizinių barjerų. Tikintysis tampa antraeilium socialistinės valstybės piliečiu, nes skleisti ir ginti savo religines pažiūras nei spaudoje, nei per radiją ir televiziją, nei darbovietėje jis negali. Tiesa, tik jimo laisvės Lenkijoje yra daugiau negu Lietuvoje. Bet apie tai kalbėsime vėliau.

Užsienio spauda pradėjo splioti, kuria kryptimi pasuks gana nenormalios Bažnyčios ir valstybės santykiai socialistinėse šalyse. Vienas

laikraštis tuoj paraš, kad Lenkijos vyskupai, tarp j ir kardinolas Wojtyla, savo kalbomis ir darbais rod, jog jie yra gerai susipažin su tokiais reiškiniiais Vakar Europoje, kaip „eurokomunizmas“ ir „eurosocializmas“. Laikraštis pacitavo vieno Vatikano pareig no žodžius, kad

naujasis popiežius gal t pasiekti pozityvi rezultat santykiuose su Ryt Europos šalimis. T vyn je jis buvo Lenkijos katalik disident id jinis vadas ir tuo pa iu metu nenutrauk dialogo su Lenkijos vyriausybe. Taigi dialogas, kur prie Pauliaus VI prad jo kardinolas Kazarolis, nebus nutrauktas.

Naujojo popiežiaus politin kryptis tur t b ti, pirma, santyki tarp Vatikano ir socialistini šali gerinimas ir, antra, kova d l tikin i j teisi socialistin se šalyse. Šalia daugelio ryžting popiežiaus pasisakym prieš atskir valstybi savavaliavim tikin i j atžvilgiu, vienas pirm j žing-sni min ta kryptimi buvo popiežiaus Jono Pauliaus II kelion Lenkij (1979 m. birželio 2-10 d).

Ta iau kyla klausimas, ar ši kelion neš k nors naujo religin gyvenim socialistin se šalyse ir konkre iai Lietuvoje? Ar tai liudija dides-n tolerancij ?

D l Taryb S jungos, tai šiuos klausimus galima atsakyti tik neigiamai. Tai matome jau iš to, kaip tarybin s masin s informacijos priemon s atsiliep popiežiaus vizit. Centrin TSRS spauda popiežiaus vizit pam-in jo vos keliomis fraz mis. T pat, kaip pap ga, atkartoj ir Lietuvos spauda. Tik popiežiaus lankymasis vokie i konclageryje buvo aprašytas kiek pla iau - buvo pranešta per radij ir televizij. Aišku, joki transliavim per *Intervizij* nebuvo, nors tikintieji ir reišk pageidavim, kad popiežiaus vizitas b t rodomas per televizij. Tuo ir baig si Lietuvos gyventoj informavimas apie popiežiaus vizit Lenkij. Negana to, kaip pasteb ta, nepra jus n m nesiu i po vizito pabaigos, atskiruose rajoni-niuose laikraš iuose pasirod vietini ateist parašyt straipsni, nu-kreipt prieš popieži Jon Pauli II.

Kaip ži r jo š vizit Lenkijos, socialistin s valstyb s, spauda? Dar prieš por m nes i iki vizito Lenkijos jungtin s darbinink partijos (t. y. kompartijos) oficiozas „Trybuna Ludu“ kartu su kitais laikraš iais nurod, kad pranešimas apie b sim popiežiaus vizit suk l susidom jimo ir pasitenkinimo jausmus. „Trybuna Ludu“ pažym jo, kad šie jausmai pasi-reiškia ne tik d l pagarbos pirmajam lenkui, išrinktam popiežiumi, bet ir d l tos reikšm s, kuri vizitas tur s pl totei santyki tarp socialistin s Lenkijos valstyb s, iš vienos pus s, ir Katalik Bažny ios ir Vatikano, - iš kitos. Laikraštis akcentavo, kad valstyb vertina Bažny ios tak dorovi-niam aukl jimui, šeimos stiprinimui, s žiningo poži rio darb formavi-mui, atsakingumui už Lenkijos pažang. Kartu pabr ž, kad pasaulietinis socialistin s Lenkijos valstyb s pob dis ir materialistin s (t. y. marksistin s) pasaul ži ros skleidimas neturi kovos su religija ir politin s konfrontacijos

su Bažnyia požymiai. Vietoj to „Trybuna Ludu“ išsklaidytini tautinius interesus, kurie, pasak laikraščio, yra *svarbiausia vienybės jėga ir tikinčių bei ateistų platforma*.

Lenkijos laikraščiai atkreipė dėmesį, kad Katalikų Bažnyios Vadovo atvykimas į Lenkiją bus pirmasis popiežiaus vizitas socialistinėje šalyje ir turės didelę tarptautinę reikšmę. Taip ir vyko. Popiežiaus susitikimai su valstybės ir partijos atstovais, taip pat ir su miniomis žmonėmis parodė, kad, jeigu viskas vykdoma su abipuse pagarba, Katalikų Bažnyia neprieštaruoja socialistinėms šalies principams. Todėl suprantama, kodėl pasaulinė spauda skyrė tiek daug dėmesio popiežiaus vizitui į Lenkiją.

Iškyla klausimas, kodėl tarybinė spauda, radijas ir televizija taip silpnai informaciją apie popiežiaus Jono Pauliaus II kelionės momentus? Kodėl Lietuvos gyventojai apie tai galėjo pasiklausti tik iš užsienio radijo laidų ir pamatyti per Lenkijos televiziją? Atsakymas yra vienas: valdžios pastangomis yra sudaryta ir palaikoma nuolatinė konfrontacija tarp valstybės ir Katalikų Bažnyios, neleidžiant pastarajai dalyvauti jokiam visuomeniniame gyvenime, Bažnyiai visiškai ignoruojant.

Nors Lenkijos spauda nuolat pasidavė, kad Jono Pauliaus II vizitas dar labiau pagerins Lenkijos Bažnyios ir valstybės santykius, tačiau iš esamos padėties Lenkijoje galima spręsti, kad šie santykiai yra žymiai normaliau negu Tarybų Sąjungoje, nes Lenkijos komunistinė valdžia neignoruoja Katalikų Bažnyios indėlio visuomeniniame gyvenime ir yra suteikusi gana plačias teises tikintiesiems. Bažnyios ir tikinčiųjų padėtis Lenkijoje skiriasi nuo padėties Lietuvoje kaip diena nuo nakties, nors tiek TSRS (kartu ir LTSR), tiek Lenkijos Liaudies Respublikos konstitucijai straipsniai, liečiantys piliečių žinios ir tikėjimo klausimus, yra analogiški (*Bažnyia atskirta nuo valstybės; Bažnyia <...> gali laisvai vykdyti savo religines funkcijas; Piliečiai turi lygias teises visose valstybinio, politinio, kinio, visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo srityse; Nepriklausomai nuo tautybės, rasės ir tikėjimo, neapykantos ir paniekos skleidimas <...> ryšium su tautiniais, rasiniais ir religiniais skirtumais yra baudžiamas*).

Didžiulis tikinčiųjų skirtumas Lenkijoje ir Lietuvoje pirmiausia yra literaturoje ir spaudoje. Lietuvoje po 1945 m. tešė jo vienas kitas religinis leidinys (Naujasis Testamentas, Psalmynas, II Vatikano Susirinkimo nutarimai, Maldynas, maldaknygė „visada su Dievu“), ir tai labai mažais tiražais, o Lenkijoje religinė literatūra leidžiama daugelio pavadinimais ir dideliais tiražais. Vairi literatūra leidžiama 5 pasaulietinėse katalikiškos leidyklos (*Pax, znak, Ars Christiana, Caritas, o d Ios*) ir 14 leidyklų, priklausančių bažnytiniai hierarchijai (Šv. Jacko knygynas Katovicuose, Šv. Vaitiekaus knygynas Poznanėje, Diecezinė leidykla Plocke, Diecezinė Šv. Kryžiaus leidykla Opolėje, Tėvų Pranciškon leidykla Nepokalanove, Tėvų Karmelit leidykla Krokovoje, Katalikų universiteto leidykla Krokovoje, Liublino katalikų universiteto leidykla ir kt.). Vien 1945-1972 m. Šv. Vaitiekaus knygyno leidykla išleido: Naująjį Testamentą - 360 000 egz., Evangelijas ir Apaštaliuosius darbus - 113 000 egz., Katekizmo pagrindus - 2 105 000 egz.,

kitoki katekizmas ir katechetiniai priemoniai - 5 183 000 egz., liturginiai tekstai - 1 775 000 egz., vairiai maldaknygiai 1 240 000 egz. Bažnytinis leidinys leidžia šiuos visiems prieinamus žurnalus: *Acta Mediaevalia* (metinis, Liubline), *Analecta Cracoviensis*, *Studia Philosophico-Theologica* (metinis, Krokuvėje), *Archywa*, *Biblioteki i Muzea Ko cieľne* (pusmetinis, Liubline), *Cz stoehowskie Studia Teologiczne* (metinis, enstakavoje), *Go Niedzielny* (savaitinis, Katovicuose, tiražas - 80 000 per savaitį), *Nasza Przeszlo . Studia Z dziejow Ko ciota i kultury katolickiej w Pol ce* (pusmetinis, Poznan je), *Przewodnik Katolicki* (savaitinis, Poznan je, tiražas - 62 000), *Rocznik Historyczno-Teologiczny* (metinis, Tarnove), *Roczniki Humanistyczne* (metinis, Liubline), *W drodze* (dominikon vienuoli m nesinis žurnalas, Poznan je) ir kt. Iš viso išeina 34 leidiniai. Juos visus gali pasiskaityti bet kuris lenkas. Eina ir kit periodiniai leidiniai - žurnalai (daugiausia atskiri diecezijos), kuriuos galima gauti bibliotekose be specialaus leidimo. Be to (tai svarbiausia pasauliejiems tikintiesiems), didžiuliais tiražais leidžiami katalikiški, bet ne bažnytiniai, laikraščiai ir žurnalai: *Słowo Powszechne* (dienraštis, Varšuva), tiražas 90 000 egz., sekmadieniai - 160 000 egz., *Kierunki* (savaitraštis, Varšuva-Krokuvė), 55 000 egz., *ycie i Mysl* (m nesinis, Varšuva), *Za i Przeciw* - savaitinis, 50 000 egz., *Tygodnik Powszechny* (savaitinis, Krokuvė), 40 000 egz., *Znak* (m nesinis, Krokuvė), *Mysi Spoleczna* (savaitinis, Varšuva), 25 000 egz., *Kalendarz Caritas* (metinis, 30 000 egz.) ir kt.

Dvasininkams rengti ar šiaip pasauliejiams studijuoti skirtos dvi aukštosios mokyklos. Varšuvos Katalikologijos akademija turi tris fakultetus: Teologijos (jame studijuojama visuotinė teologija, Bažnyčios istorija, krikščioniškoji archeologija, bažnytinio meno istorija, patalogija, misionieriavimas ir muzika), Krikščioniškosios filosofijos (logika, pažinimo teorija, b ties filosofija, psichologija, prigimties filosofija, etika ir filosofijos istorija) ir Kanoninės teisės fakultet (bendrasis kanon, civiliniai kanon, istoriniai kanon). Teologijos fakultete 1973 m. mokėsi 1380 studentų, Krikščioniškosios filosofijos fakultete - 380, Kanoninės teisės fakultete - 163.

Liublino katalikų universitetas (*KUL*) turi keturis fakultetus: Humanitariniai mokslai (d stoma lenk, klasikin, romėniškoji filosofija, istorija, meno istorija), Krikščioniškosios filosofijos (teorinė filosofija, prigimties filosofija, psichologija, etika, sociologija), Teologijos (biblistika, Bažnyčios istorija, bažnytinė muzikologija), Kanoninės teisės (bažnytinė teisė, teisės istorija). Šiame universitete yra 86 katedros. 1974 m. jame mokėsi 2340 studentų.

Be to, Lenkijoje veikia 24 aukštosios diecezijos seminarijos ir 20 aukštesnės mokyklų vienuoliams. 1974 m. diecezijos seminarijose mokėsi 3090 klierikų, 1070 vienuolių. Lenkijoje 1974 m. šventinta 640 kunigų.

1974 m. Lenkijoje buvo 74 vyskupai, kurie vadovavo 18 267 kunigams, iš jų 4808 vienuoliai. (Prieš karą buvo 11 394 kunigai ir 1740 vienuoliai.) Vienuoliai turi 44 vienuolynus. Iš daugelio regulų Lenkijoje veikia benediktinai, bernardinai, cistersai, dominikonai, pranciškonai, j zuitai,

kapucinai, pijorai, salezie iai, karmelitai ir kt. Moter vienuolyn yra 100 (benediktiet s, bernardiet s, klariet s, vizitiet s, albertiniet s, elzbietiet s, pranciškie-t s, šarit s, uršuliet s ir kt.).

Lenkijos dvasininkai gali vykti užsienio šalis misij darbui: 1973 m. išvyko 82 misionieriai lenkai. 1975 m. užsienyje dirbo 877 lenk misio-nieriai: 45 vienuoliai, 178 vienuol s, 6 pasaulie iai, kiti - kunigai. Len-kijos dvasininkai gali teikti religines paslaugas tikintiesiems kariuomen -je, ligonin se, kal jimuose (Taryb S jungoje tai draudžiama).

1974 m. Lenkijoje buvo 13 623 bažny ios, koply ios ir maldos namai. Šalia to, 1975 m. buvo statoma dar 160 nauj bažny i . Ypa daug buvo statoma naujuose miestuose: Nova Hutoje, Staliova Volioje, Konine, Gos-tynine, Lodz s priemies iuose. Tokia religin pad tis Lenkijoje.

Tikin i j religines teises Taryb S jungoje ir konkre iai Lietuvoje mes gerai žinome: tikintysis turi teis tik lankytis bažny ioje, bet ir tai seka-mas šnip ; apie kitas teises, kaip katalikiškos spaudos laisv , laisv sto-jim kunig seminarij ir daugel kit , tikintysis jau n ra gird j s dau-giau kaip 30 met . Bet šios menkos teis s dar labiau ribojamos: pagal LTSR Aukš iausiosios tarybos 1976 07 16 sprendim tikintieji neturi teis s netgi klausytis bažny ioje pamokslo, nes pagal t sprendim religijos mokytis galima tik dvasin se seminarijose. Taip iš tikin i j atimama ir ta maža dar išlikusi teis - pasimokyti tik jimo ties bažny ioje. Religijos ties aiškinimas arba bent tikin io žmogaus balsas tiek spaudoje, tiek per radij ir televizij yra griežtai uždraustas. Štai kokia skirtinga tikin i j pad tis Lenkijoje ir Lietuvoje, nors abi socialistin s. Aišku, Lenkija, kaip Vengrija, ekoslovakija ir kt., yra vienoje socialistini šali režim spekt-ro pus je, o Lietuva su kitomis respublikomis, einan iomis Taryb S -jungos sud t , - kitoje.

Yra dar tre ia socialistini šali grup , pasižyminti visišku dogmatiz-mu, kuris, beje, dar neseniai buvo b dingas ir Taryb S jungai. Tai - Albanija, Kinija, Kor jos LDR, Vietnamas, Kambodža. Albanijoje su tikin-iaisiais pasielgta žiauriausiai: dauguma kunig nukankinti, išlik gyvi išsižad jo Dievo, o pa i tikin i j jau neb ra. Albanija oficialiai paskelb-ta ateistine valstybe. Taryb S junga apie tai savo liaudžiai nepraneša, nes tokias priemones pati neseniai naudojo prieš dvasininkus ir tikin iuo-sius, o jos tikslas irgi tas pats - tapti ateistine valstybe, tik, nor dama tapti pirm ja tokia pasaulyje, nesuteikia laur Albanijai. Kambodžoje ko-munistinis Pol-Poto režimas šalia pilie i , kuriuos išmarino badu, nukan-kino ir išžud , žiauriausiai susidorojo su tikin iaisiais budistais (krikš io-ni ten n ra). Vietname yra šiokia tokia tolerancija tikin i j atžvilgiu, ta iau ir ten budistams pripaišoma kontrrevoliucin veikla. Su katalikais, kuri Vietname gana daug, kol kas elgiamasi taikingai.

Kokia katalik pad tis Kinijoje? Krikš ioni ia nedaug. 1949 m., prieš paimant komunistams valdži savo rankas, Kinijoje buvo 3 milijonai

katalik . Jiems vadovavo apie 100 vyskup . Ta iau netrukus d l komunist kišimosi Kinijos Katalik Bažny ios reikalus santykiai tarp Vatikano ir Kinijos Bažny ios nutr ko. Paskutiniu metu šie santykiai po truput užmezgami, tiesa, neoficialiai. Ta iau Vatikanas nepripaž sta naujojo Pekino vyskupo, kuris buvo paskirtas su Kinijos valdžios žinia ir pritarimu.

1948 m. Kinijoje veik 10 j zuit misij ir buvo per 1000 misionieri . Nuo XVI a. vidurio J zuit ordinas su Kinija palaik glaudžius ryšius, ta iau tie santykiai buvo nutraukti 1949 m., kai valdži Kinijoje per m komunistai. Dauguma j zuit buvo suimti arba priversti pabgti. Dabar liko tik apie 120 j zuit . Visi jie kinai. Prieš 30 met jie irgi buvo nuteisti ilgus metus kal ti, išbuvo savo bausm s laik ir išliko gyvi. Tik 2 iš j buvo reabilituoti. Ta iau n vienam iš 120 nebuvo leista gr žti prie religin s veiklos. Pastaruoju metu vyko slaptos derybos tarp Kinijos ir Vatikano d l nauj s lyg j zuitams. Kinija sutinka atidaryti Šanchajuje vien seniausi Kinijos universitet *Oror*, kuris priklaus j zuitams, ir medicinos mokykl su pranc z kalba. Šiose abiejose mokslo staigose dirbs ankstesnieji d stytojai. Tai, aišku, teikia daug vil i . Pastaruoju metu komunistin s Kinijos gerus ketinimus patvirtina ir tai, kad valdžia leido demonstruoti iš Vatikano 1978 met Kal d šventes.

GARBINGOS SUKAKTUV S

Šiomet sukako 60 met , kai buvo šventintas kunigu prelatas Kazimieras Žitkus - poetas Vincas Stonis ir 50 met - kunigas Juozas Adomaitis.

Prel. Kazimiero Žitkaus kunigyst s 60 met jubiliejus

Pamin tas Vilijampol s bažny ioje 1978 m. geguž s 2 d. Pagerbti jubiliato susirinko tiek žmoni , jog j negal jo sutalpinti Vilijampol s bažny ia. Pamaldose dalyvavo vyskupai Juozapas Labukas-Matulaitis, Liudvikas Povilonis, Romualdas Krišk i nas ir nemažai kunig . Vyskupas L. Povilonis nušviet Jubilato gyvenimo keli , pamin jo jo ilg ir garbing tarnavim Bažny iai ir T vynei, jo ind l lietuvi literat r .

Kazimieras Žitkus gim 1893 m. gruodžio 30 d. Vabalninke kinink šeimoje. Mok si Panev žio keturklas je mokykloje, Kauno kunig seminarijoje ir Lietuvos universitete. Kunigu šventintas 1919 m. geguž s 4 d. Bažny ios tarnyb prad jo Šan i bažny ios vikaru. Toms pa ioms pareigoms 1921 m. nukeltas katedr , kur kartu jo ir kurijos sekretoriaus pareigas. Studijos universitete, pastoracija, darbas kurijoje palauž sveikat - susirgo džiova. 1925-1926 m. gyd si Italijoje Mereno sanatorijoje. Gr ž s gavo paskyrim Antaliept , kur išbuvo iki 1930 m., v liau buvo paskirtas Kaun . D st tikyb Kazimierie i mergai i gimnazijoje ir Simono

Daukanto mokytoj seminarijoje. Sveikatai v l sušlubavus, 1937 m. pedagogin darb nutrauk . Kur laik Kaune buvo altarista, paskui Benediktini bažny ios rektoriumi, Prisik limo bažny ios klebonu, 1953-1959 m. Kauno kunig seminarijos rektorium. Iš t pareig atleistas kaip altarista apsigyveno Kulautuvoje. 1965 m. persik l Vilijampol , kur gyvena ir dabar [1979 m.].

Kun. K. Žitkus labai uoliai dirbo pastoracin darb . Dažnai j buvo galima matyti klausykoje, prie kurios nusitiesdavo netrumpos eil s žmoni . Jo nuoširdumas, taktas, geb jimas sijausti, suprasti, patarnauti ir paguosti patraukdavo žmones. Veik jis ir savo kuklumu bei nepriekaištingu kaip kunigo gyvenimu.

Buvo geras pedagogas. Geb jo palaikyti nuošird kontakt ne tik pamok metu, bet ir už mokyklos sien . 1932-1940 m. buvo moksleivi ateitinink dvasios vadas. Tai nebuvo lengvos ir paprastos pareigos. 1930 m. švietimo ministro sakymu moksleivi ateitinink organizacija buvo uždaryta. Už dalyvavim jos veikloje moksleiviai buvo šalinami iš gimnazijos, o r m jai baudžiami kal jimu, koncentracijos stovykla, atleidimu iš darbo ir pinigini mis nuobaudomis. Bet tai kunigo Žitkaus nesulaik nuo darbo su moksleiviais ateitininkais, kurie veik slaptai.

Kun. K. Žitkus yra paraš s pradžios mokykloms religijos vadov lius: „T ve m s“, „Sveika, Marija“, „Tikiu“, katekizm ir maldaknyg vaikams. Iš jo bene aštuonios t vadov li laidos maždaug po 40 000 egzempliori .

Sunki naš t Jubilias pasim sutikdamas užimti Kauno kunig seminarijos rektoriaus viet . T pareig jis veng , nes tai buvo sunkios pokario met dienos. Rektoriai vienas po kito buvo tremiami lagerius (kan. r Rauda, kun. a. Vaitiekaitis). Rektoriaus pareigas K. Žitkus jo 6-erius metus. Tai buvo vienas iš laimingesni seminarijos laikotarpiai . Patraukli rektoriaus asmenyb , jo kuklumas, nuoširdumas, taktas, geb jimas bendradarbiauti su profesoriais ir palaikyti kontakt su klierikais pad jo seminarijoje susidaryti jaukiai ir darbingai nuotakai. T nuotaik pad jo palaikyti ir Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavi ius, kuris vizituodavo seminarij ir ja r pinosi.

Po Stalino mirties seminarija mažiau buvo puolama, ramiau gal jo dirbti. Bet tai truko neilgai. Nikita Chruš iovas, skub damas kurti komunizm , užsimojo spar iu tempu likviduoti „nacionalines ir religines atgyvenas“. 1959 m. religini kult galiotinio reikalavimu Kauno kunig seminarijos rektorius atleistas iš pareig , 12 klierik atleista iš seminarijos, klierik skai ius seminarijoje apribotas iki 25; nauj kandidat leista priimti tik po penkis kasmet.

Vis savo gyvenim prel. K. Žitkus buvo susiej s su jaunimu ir jo organizacijomis. Dar lankydamas Panev žio keturklas mokykl sijung ateitinink s j d . 1920-1921 m. dirbo „Ateities“ redakcijoje, o 1932-

1940 m., kaip min ta, buvo moksleivi ateitinink dvasios vadas. R m kaimo jaunimo pavasarinink organizacij , jai paraš himn . Anksti prad jo kurti: pirmieji eil raš iai parašyti 1908 metais. Dar prieš Pirm j pasaulin kar jo poezija buvo spausdinama „Draugijoje“, „Ateityje“, „Pavasaryje“, o v liau ir „Naujojoje Romuvoje“. Vert Puškin , Lermontov , rus kalba rašytus Jurgio Baltrušai io eil raš ius. 1924 m. išleido savo eil raš i rinkin „Ašar l s“, o 1970 m. - „Lyrika“. Jo poezija populiari: eil raštis *Graži daineli aš gird jau* tapo net liaudies daina.

Palaik santykius su Vincu Mykolai iu-Putinu, su kuriuo pirm kart susitiko 1914 m. kun. Aleksandro Dambrausko-Adomo Jakšto bute. Daugiau bendravo po Antrojo pasaulinio karo. Prelatas K. Žitkus atliko svar patarnavim Mykolai iui-Putinui: vysk. Juozapo Labuko pavedimu, 1966 05 12 Kaune atliko Vinco Mykolai io-Putino atleidimo nuo kunigo pareig ir gr žinimo pasaulie i tikin i j tarp ceremonij . V Mykolaitis-Putinas pareišk nor tur ti pažym jim , pageidavo, kad jis b t parašytas lotyn kalba ir patvirtintas koku nors antspaudu. Kun. Žitkus tok pažym jim par pino. Jis buvo patvirtintas Žemai i vyskupyst s antspaudu. V Mykolaitis-Putinas prel. K. Žitkui yra pasak s, kad, rašydamas savo roman „Altori šeš ly“, netur j s joki antireligini intencij . Pati romano tema jam buvusi domi ir artima, tod l jis š veikal ir paraš s. Netur j s antireligini tendencij n kituose savo raštuose, nes ateistu niekuomet nes s buv s. Iš kunig pasitrauk s, nes jam paaišk j , jog pastoracinis darbas jam es s nepakeliamas (K. Žitkus. *Keliai ir kryžkeliai*. Rankraštis).

Prel. K. Žitkus-Vincas Stonis kas ryt išeina prie altoriaus kuklioje Viliampol s bažny ioje. Gal ne visi parapijie iai, atvyk dalyvauti rytmetin se šv. Mišiose, žino, kad prel. K. Žitkus yra poetas. Jis niekada nesiek asmenin s garb s, tik vis gyvenim dalijo ir dalija kitiems, ypa jaunimui, savo šird - gyvu paskatinamuoju žodžiu, nuoširdžia šypsena ir eil mis.

Kun. Juozo Adomai io 50 met kunigyst s jubiliejus

Pamin tas Plokš i bažny ioje 1979 m. geguž s 20 d., susirinkus dideliam dalyvi b riui. Jubilianto gyvenimo keli , atlikt pastoracin ir visuomenin darb nušviet vysk. L. Povilonis.

Kun. J. Adomaitis gim 1901 m. spalio 26 d. Pašili kaime, Plokš i parapijoje, Šaki apskrityje. Mok si Šaki „Žiburio“ gimnazijoje ir Kauno karo mokykloje. Atlik s karin tarnyb , 1923 m. stojo kunig seminarij Gižuose. J baig s 1929 m. birželio 16 d. buvo šventintas kunigu. Aukšt j moksl jo Vytauto Didžiojo universitete. J baig 1932 m. ir gijo teologijos licenciato laipsn . Dar studijuodamas universitete prad jo pastoracin darb : buvo tarnai i *Zitos draugijos* kapelionu ir d st tikyb pradžios mokyklose. 1932 m. paskirtas Alytaus vikaru ir žem s kio mokyklos kapelionu. 1933 m. kapeliono pareigoms perkeliamas Šaki „Žiburio“

gimnazij . Jo pareigingum , takt , pastoracinius, pedagoginius ir organizacinius geb jimus tuoj pasteb jo bažnytin vyresnyb , 1935 m. paskirtas Vilkaviškio vyskupijos oficijolu ir Katalik veikimo centro (KVC) vadovu. Jo vadovaujamas vyskupijos KVC dav nauj impuls katalikišk j organizacij veikimui. Kreip d mes ne formal , bet konkret , konkreiais darbais pasireiškiant katalikišk j organizacij veikim . R pinosi, kad kiekviename kaime b t KVC galiotiniai, kurie burt veiklesnius kaimo žmones katalik veikimui pl sti.

1940 m. pasikeitus santvarkai Lietuvoje, kun. Juozas Adomaitis buvo nukeltas Alyt . Neoficialiai jo kapeliono pareigas, dirbo su mokiniais bažny ioje. Vokie i okupacijos metais kapelionavo Marijampol s II gimnazijoje. Gr žus taryb valdžiai, kur laik d st moksleiviams tikyb bažny ioje. 1945-1951 m. buvo Griškab džio parapijos klebonas ir Kudirkos Naumies io dekanas. 1951 m. geguž s m n. suimtas, už aki nuteistas 10 met ir išsi stas lager Gorkio srityje. 1956 m. perži r jus jo byl , pripažinta, kad neteisingai apkaltintas ir leista gr žti t vyn . Iš karto sunkiai sek si pastoviau sikurti. 1956-1963 m. laikotarpyje buvo Marijampol s bažny ios vikaras, Alytaus II bažny ios klebonas ir dekanas, Bazilioni (Šiauli rajone) parapijos klebonas. 1963 m. nukeltas Plokš ius, kur, išbuv s 10 met klebonu, d l sveikatos iš ši pareig pasitrauk . Nuo 1973 m. gyvena Plokš iuose kaip altarista.

Pasirink s nelengv kunigo keli , reikalaujant daug ko atsižad ti, aukotis ir kitiems tarnauti, Jubiliatas per 50 met tuo keliu jo neklupdamas, rodydamas ger pavyzd ir nemažai nuveikdamas. Kaip pažym jo vysk. L. Povilonis, vien tik šv. Miši yra aukoj s 20 000, neminint kit atlikt bažnytini patarnavim , pedagoginio ir visuomeninio darbo.

M s dabartin mis s lygomis niekas tiek daug nepatarnauja lietuvi tautai, kaip geras kunigas. Palaikydamas tautoje gyv tik jim , kelia ir moral . Skatindamas susilaikyti nuo to, kas palaužia tautos gyvast , jis stiprina taut ir didina jos atsparum . Lietuvos žmon s, t kstaniais dalyvaudami kunig laidotuv se, jubilej min jimuose, rodo, koki didži meil ir pagarb jie jau ia kunigui.

[Pareng Kazimieras Šapalas]